

Mei 1991, 10e jaargang Nummer 94

Mededelingen opbouwwerk

't Is weer gelukt

Profiel van de

St. Welzijn Beilen

Cliëntenparticipatie

inzake AAW/WAO

Sociale vernieuwing

vleugellam?

Bulletin

Sociale Veiligheid

Memo

INHOUD

- 3: 't Is weer gelukt... Profiel van de Stichting Welzijn Beilen, *Greet Hettinga*
- 7: Werk en studie in het buitenland
Regionaal patiëntenconsumentenplatform
Reactie
- 8: Buurtbeheer niet zonder buurkranten, *Gerald van Wilgen*
Rectificatie
- 9: Cliëntenparticipatie inzake de AAW/WAO
- 12: Werkgevers hebben belangrijke rol in sociale vernieuwing
Sociale vernieuwing vleugellam?
- 13: Studie en onderzoek, *Jan Foolen*
- 14: Bulletin Sociale Veiligheid
- 17: Beroep, Werklast, Gezondheid en Welzijn
- 18: Manifestatie werken aan sociale veiligheid
- 19: Rural development en community development - the European context, *Willem van de Wetering*
- 21: Quartiers en Crise
- 22: Vanuit de werkplaatsen
- 24: Outputfinanciering: middel of mythe?
Werkboek sociale zekerheid
- 25: Gemeentelijk emancipatiebeleid
Nieuwe kansen?
- 26: Rijksprijs voor bouwen en wonen
- 28: Studiereizen naar Marokko

MO is een mededelingenblad van, voor en over de lokale opbouwwerkpraktijk. Het verschijnt tenminste 10 maal per jaar; zes gewone en vier themanummers.

Samenstelling en redactie: Fenny Gerrits (eindredactie), Greet Hettinga, Wil van de Leur, Kees Stuurop, Jolanda Tabak en Willem van de Wetering.

Cartoons (p. 18 en 26): Ruurd Kok

Foto omslag: Speelvoorziening Oranje (St. Welzijn Beilen)

Basis lay-out: Paul Kloek, Houten
Omslagontwerp en druk: Stimio Meteren

De jaarabonnementsprijs bedraagt f 55,- voor het eerste en f 50,- voor het tweede en verdere abonnementen. Losse nummers kosten f 7,50, themanummers f 10,-, excl. porto, MO-specials kosten f 14,50. Opzeggingen van abonnementen schriftelijk vóór 1 december van het lopende abonnementsjaar.
ISSN: 0168-06SX

Redactie en administratie:
Prinsegracht 51, 2512 EX Den Haag,
tel. 070-3804431, fax. 070-3809973.

Deze keer eens flink aandacht voor het platteland. In een onderhoudend artikel schetst redactielid Greet Hettinga de wijze waarop in Beilen met allerlei welzijnsproblemen wordt omgesprongen. De structuur van de organisatie, die verdeeld is over een aantal dorpen is markant te noemen. Willem van de Wetering doet verslag van een congres over het Europese platteland. Ook besteedt MO (weer) aandacht aan de WAO-problematiek. Tegenwoordig staan alle kranten er bol van, het onderwerp staat hoog op de politieke agenda. De redactie wenst de WAO-ers veel succes met het bereiken van hun doelstellingen. Voorts hopen wij dat deze intensieve aandacht van de zijde van politici en media tot iets goeds leidt voor de WAO-beweging. Dadendrang is prima, maar men moet het kind niet met het badwater weggooien. MO is deze keer weer verrijkt met een Bulletin Sociale Veiligheid ditmaal over drie pagina's. Verder een aantal boekbesprekingen en aandacht voor internationale (Europese) ontwikkelingen, onder andere het unieke project Quartiers en Crise. Voorts mocht de redactie een schrijven ontvangen van kamerlid Margo Vliegthart, waarin zij reageert op het artikel 'Arbeidsinpassing gehandicapten' uit MO nr. 93. Dit heeft de redactie op prijs gesteld.

De redactie

't Is weer gelukt...

Profiel van Stichting Welzijn Beilen

Op een werkconferentie van STIP, de Provinciale Organisatie voor het Welzijnswerk in Drenthe leerde Greet Hettinga Albertje Nienhuis-Naber van de Stichting Welzijn Beilen (WEB) kennen. "Organiseren van samenwerking in je praktijk" was het studiethema van de conferentie en de bijdrage van Albertje over het speelruimte-project in een tiental dorpen maakte Greet enthousiast en nieuwsgierig en zij besloot nader kennis te maken. Niet in het minst omdat het opbouwwerk op het platteland een eigen gezicht verdient in MO.

Een stroom van informatie over de stichting is voorhanden via jaarverslagen, brochures, werk- en beleidsplannen. En tijdens een bezoek bij het WEB vertelden de beroepskrachten Albertje en Hans v.d. Haar en de bestuurs- en groepsraadleden de heren Kinds, Bisschop en Oosting dat er met veel inzet en kwaliteit wordt bijgedragen aan de leefbaarheid en de levensvatbaarheid van dit stukje platteland.

De Drentse dorpen op de zandgronden zijn vele eeuwen oud. Zo vierde Spier, een van de zeven buitendorpen van de gemeente Beilen, onlangs haar 777-jarig bestaan. De veendorpen zoals Tiendeveen zijn veel jonger en wie Drenthe kent, heeft weet van de verschillen in mentaliteit en cultuur. Het is daarom opmerkelijk dat het 10 jaar geleden lukte om vanuit een OBS-project in de veendorpen en de Stichting Sociaal Cultureel Werk in Beilen te komen tot die ene Stichting Welzijn Beilen voor de gehele gemeente. De heer Kinds hoeft dan ook niet lang na te denken als ik vraag naar zijn prettigste WEB-ervaring. Hij was voorzitter van de Initiatiefgroep die voorstellen moest doen over de opzet van het welzijnswerk in de regio en de realisatie van 1,2 of 3 stichtingen: "De unieke vormgeving van een Stichting met twee poten, een voor hoofddorp Beilen (7000 inwoners) en een voor de buitendorpen en buurtschappen (ook 7000 inwoners) is een groot succes." In elk dorp zijn werkgroepen actief en als

overkoepeling is er de groepsraad buitendorpen. Ook in Beilen is een groepsraad actief. Beide groepsraden hebben formele, vergaande bevoegdheden.

Het (kleine) beheersbestuur met werkgevers- en beleidstaken heeft de uiteindelijke verantwoordelijkheid over financiën en inzet van menskracht. "Het lukt," aldus Albertje "om de krachten die in de samenleving aanwezig zijn aan de gang te krijgen, vooral in de buitendorpen. Uit bovenplaatselijke activiteiten blijkt bovendien dat algemeen belang boven dorpsbelang kan gaan. De mensen hebben het voor het zeggen, meent Hans v.d. Haar.

In het rapport "Stichting Welzijn in de negentiger jaren" worden de maatschappelijke ontwikkelingen beschreven en zijn beleidsvoorstellen geformuleerd. Een democratische maatschappij functioneert bij de gratie van een actief participerende bevolking, maar de mensen krijgen steeds minder greep op de samenleving en hun welbevinden. Ook op het platteland haken mensen af omdat ze de voorhoede niet bij kunnen houden, de bedrijfscultuur van instellingen en instituten isolerend werkt, economische groei de enige heilige koe lijkt en maar geen vorm gegeven kan worden aan echte maatschappelijke verantwoordelijkheid. Het WEB onderschrijft datgene wat met sociale vernieuwing wordt bedoeld: de kwaliteit van de dagelijkse leefomgeving op peil brengen door de aanpak per wijk of buurt. In de wijk of buurt kunnen de

werkwijzen van organisaties op elkaar afgestemd worden en de knelpunten worden opgelost. Maar de woorden 'dorp' en 'platteland' zijn niet te vinden in het 50 bladzijden tellende rijksrapport. Toch staan het platteland en de plattelandspolitiek aan dezelfde mechanismen bloot als stedelijk Nederland. De titel van het onlangs verschenen onderzoeksrapport over het platteland "De achterkant van verstedelijkt Nederland" spreekt boekdelen. Het WEB ziet het platteland niet als een gebied waar alleen nog aan sterfensbegeleiding gedaan moet worden. Met creativiteit en inventiviteit kunnen de positieve kanten een kans krijgen. Opbouwwerk en sociaal cultureel werk – bereikbaar en herkenbaar op dorps- en buurtniveau kunnen daar een bijdrage aan leveren.

Het opbouwwerk en de Beiler aanpak

Vanaf de start van het WEB, 10 jaar geleden, is na een analyse van behoeften in het werkgebied, gekozen voor een breed aanbod van opbouwwerk en sociaal cultureel werk met activiteiten in elke dorpsamenleving. Er is afgestapt van categoriale werkers, hoewel aanstelling van een aparte jongerenwerker b.v. ook een politieke lijn was. "Als de samenleving je belangrijkste vertrekpunt is, moet je territoriaal werken," is Albertjes ervaring. Dat stelt eisen aan de beroepskrachten en de heer Kinds geeft toe: "We nemen geen genoegen met een schaap met minder dan vier poten, en zoeken vooral een luisterend oor." Van de 140 uur betaald opbouwwerk destijds zijn nu nog 104 uur over, verdeeld over vier beroepskrachten.

Doel van het werk:

- Mensen helpen greep te houden op hun dagelijkse woon- en leefomgeving;
- het welzijn van mensen te bevorderen.

Deze doelstellingen zijn niet expliciet voorbehouden aan het opbouwwerk/sociaal cultureel werk. De eigenheid van het opbouwwerk manifesteert zich in de middelen die daartoe worden gehanteerd. Deze liggen op het terrein van bijdrage leveren aan de participatie en educatie van bewonersgroepen, dorpen, buurten, altijd in samenwerking met.

Ter ondersteuning wordt in het WEB-beleidsplan het "Beroepsprofiel Opbouwwerk" aangehaald omdat daar onder andere staat dat opbouwwerk nooit alleen opereert; het is een zogenaamd 'context gebonden' vak. Het werk geschiedt in samenwerking met betrokkenen en schakelt andere instituten en hulpbronnen in. De functie van het werk moet een toegevoegde waarde hebben en zodanig georganiseerd zijn dat het aan 'gewone' mensen en hun organisaties een bijdrage levert (en niet van hen afneemt).

Het WEB kan zo werken omdat het gemeentebestuur 10 jaar geleden koos voor een instelling met een democratische structuur en een gebiedsgewijze werkwijze.

Basisfunctie

De Stichting Welzijn Beilen voert een twee sporen beleid: projectmatig werken en het ontplooiën van bovenplaatselijke activiteiten. "Dankzij deze keuze is het draagvlak voor activiteiten groot geworden," zegt voorzitter Bisschop van de welzijns-werkgroep Tienderveen en vertegenwoordiger van het dorp in de groepsraad. "Het werk lukt alleen als er voor het dorp wordt gekozen

en aansluiting wordt gezocht bij de gemeenschap. Niet werken vanuit oude tegenstellingen, zoals die b.v. ten aanzien van de kerk zijn ontstaan, maar daadwerkelijk wat op poten zetten." De samenstelling van de plaatselijke werkgroepen verschilt dan ook per dorp. Oude structuren die niet werkten, zoals bijvoorbeeld in Beilen, vind je dan ook niet terug in de groepsraad. Samenwerking kun je niet afdwingen, die groeit als er openheid, begrip en successen zijn. In Hooghalen nemen daarvoor nu bijvoorbeeld ook de Artikel-31-leden deel aan de werkgroep.

een budget voor sociaal cultureel en edukatief werk.

Het WEB heeft alleen een kantoor en vergaderingen worden in het dorpshuis of het café gehouden. De plaatselijke werkplannen weerspiegelen wat werken vanuit de basis betekent en hoe het WEB verweven is met een veelvoud van activiteiten: ondersteuning verenigingsleven, kadertraining vrijwilligers, voortgangsbewaking van het werk voor kwetsbare groepen (tieners-meiden) en het stimuleren van nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen zoals basiseducatie en het Vrouwen

Jongeren uit Wijster

Als de basisfunctie is onderzoeken, signaleren, ontwikkelen en vernieuwen, dan houdt dat voor Albertje in vooral de krachten opzoeken die er in de samenleving zijn en daar wat mee doen in plannen en aanpak. De verantwoordelijkheid voor en de controle op je werk ligt bij de plaatselijke welzijns-werkgroep. Je kunt niets opleggen. Als het dorp de activiteit niet draagt, is wat je ook doet zo weer verdwenen. Dat ondervinden en ondervonden de werkers aan den lijve. Een wezenlijke voorwaarde voor het goed functioneren op dorpsniveau is de aanwezigheid van basisvoorzieningen en participatie in de instelling. Daar is aan voldaan doordat de gemeenschappen de beschikking hebben over een gebouw en

Kiezen-project. Maar het gaat vooral om het meewerken aan oplossingen op maat bij knelpunten ten aanzien van leefbaarheid en nieuwe ontwikkelingen (asielzoekers, dorpsvernieuwing e.d.). "Essentieel daarbij is," zegt Hans v.d. Haar, "dat je de dorpen met hun sociale structuren, netwerken en 'local leaders' kent en respecteert."

Bovenplaatselijke activiteiten

Deze worden georganiseerd omdat er naast de verschillen per dorp er ook overeenkomsten zijn en de dorpen soms dezelfde belangen heb-

ben. Bovendien kun je van elkaar leren. Twee voorbeelden:

* Het Sozenoverleg (vanaf 1982) Jongeren uit diverse dorpen wisselen ervaringen uit en ontwikkelen gezamenlijke activiteiten zoals voetbaltoernooien en nieuwjaarsrecepties. Hiermee was de basis gelegd voor projectmatig werken.

Drie jaar geleden kon het Sozenoverleg als springplank dienen voor het alcohol en verkeersproject "Gaank met draank". De Beiler aanpak werkte en het unieke project kreeg zelfs een prijs van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat.

Voor het WEB betekent projectmatig werken: samenwerken met en samenwerken aan. In dit project met o.a. Rijkspolitie Beilen en Consultatie Bureau voor Alcohol en Drugs te Assen en natuurlijk de jongeren.

Van een viertal instellingen waaronder Veilig Verkeer kreeg men deskundige ondersteuning.

Daarnaast kreeg het organisatiekader alle aandacht. Naast projectplannen werd gewerkt met een projectbestuur onder directe verantwoordelijkheid van het WEB-bestuur.

* Contactgroep Buitendorpen in de gemeente Beilen

Het doel was gezamenlijke verbetering te brengen in de kleine dorpenproblematiek en al in 1983 verscheen het eerste produkt. In de nota "Tied zal 't leer 'n' stonden de knelpunten geïnventariseerd m.m.v. onder andere de Provinciale Vereniging van Kleine Dorpen in Drenthe. Dit initiatief bleek van waarde voor de onderlinge samenwerking bij latere activiteiten zoals bij de totstandkoming in elk buitendorp van een leefbaarheidsplan en het speeltuinproject.

Verbindingen leggen tussen groepen en dorpen op herkenbaar niveau is een taak van het opbouwwerk en is effectief voor betrokkenen.

Projectmatig werken

Binnen anderhalf jaar zijn ze gerealiseerd. Tien 'kunstzinnige' speeltuinvoorzieningen: zes in de buitendorpen en vier in Beilen. Aanpak en uitvoering oogsten succes op het Congres "Spelen in Architectuur" in Amsterdam, bij een Indiase delegatie, maar nog het meest in de dorpen zelf. Daar was goed nagedacht en verantwoording genomen voor het project.

De gemeente Beilen nam circa 6 jaar geleden het besluit de beleidssaandacht te richten op kleine kernen en deze aan de hand van een leefbaarheidsplan voor elk dorp een structurele impuls te geven via het programma dorpsvernieuwing. Het WEB, nauw betrokken bij het zelfonderzoek in de buitendorpen en de planrealisatie, constateerde dat aanleg c.q. verbetering van speelgelegenheden in bijna elk plan voorkwam.

Terwijl de eerste speelvoorziening in Hooghalen werd gerealiseerd ontstond het idee de andere initiatieven te koppelen en het WEB beschreef in een projectplan inhoud, doelstellingen, uitgangspunten en organisatie-model.

Een projectgroep werd gevormd en de betrokken Dorpsbelang-verenigingen en buurtgroepen werden als direct-belanghebbenden het eerste benaderd. De strategie naar de deelnemers was: meedoen levert extra kwaliteit op, maar je verbindt je ook aan de beschreven voorwaarden. In de projectgroep namen 9 partijen zitting, waaronder de Gemeente als financier en verantwoordelijke voor de openbare ruimte, de ontwerper Ger de Wilde (Omgeefmij) en STIP/NUSO in de rol van ondersteuner, kwaliteitsinbrenger en pleitbezorger. Het proces kwam snel op gang; er werden excursies georganiseerd naar nieuwe speeltuinen elders en men werd enthousiast over de ontwerper. Een van de projectvoorwaarden was kinderspraak. In elk dorp kwamen die via scholen of clubs in actie en hun

voorkeuren spraken een woordje mee in het ontwerp. De financiering met als basis een totale gemeentelijke bijdrage van f 85.000,- per lokatie, leek een struikelblok, maar toen men ook bijdragen kreeg vanuit het bedrijfsleven, het Nationaal Jeugdfonds en de Stichting Kinderpostzegels en het mogelijk bleek het plan onder te brengen bij "Jongeren bouwen voor Jongeren" (subsidieregeling Groenvoorzieningen), liep de uitvoering geen gevaar meer. De uitvoering kwam automatisch terecht bij de Grontmij, die een contract sloot met WVC over de inzet en training van een aantal werkloze jongeren voor twee jaar.

WEB weet het zeker: met een gezamenlijke en integrale aanpak krijg je meer voor elkaar; én een beter produkt én meer geld.

Aan de ene kant wordt deskundigheid van buiten naar de dorpen gehaald om isolatie van het platteland te voorkomen en aan de andere kant groeit de deskundigheid van de bewoners door eigen ervaring. Met de bewoners zal ook een overeenkomst worden gesloten om het onderhoud en het behoud van de speelvoorzieningen te regelen.

Sociale vernieuwing in Beilen-West van start

De wijkvernieuwing en -beheer Beilen-West loopt goed, zegt de heer Oosting, lid van de groepsraad Beilen. Bij de start van het WEB was het algemene beeld dat in Beilen niets kon. Het hoofddorp is kerkelijk verdeeld en kaders maken van bovenaf de dienst uit. Meerdere keren werd geattendeerd op het ontbreken van een representatief overlegorgaan, maar het WEB is er niet aan gaan staan. Ze hadden immers tot tweemaal toe gezien hoe rapporten vanuit gemeentelijke kring over een

multi-functionele voorziening in Beilen door onderlinge verdeeldheid geen effect sorteerden.

Maar nu is het vertrouwen gewonnen. Beilen merkte dat de buitendorpen kansen kregen en aangrepen, dat werken van onderop de basis legde voor het speelvoorzieningenproject, waar ook Beilen van profiteerde, en dat de werkers van het WEB hulp op maat leveren.

Eind vorig jaar startte het project Beilen-West toen de door de gemeente ingestelde projectgroep het 'Projectvoorstel' lanceerde. De gemeente Beilen kiest voor het systematisch proces van dorpsvernieuwing en dat sluit aan op sociale vernieuwing. Beilen is een van de tien gemeenten in Drenthe, die een convenant sloten met het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

Onderhoudswerkzaamheden op het gebied van riolering en bestrating en de door bewoners ingebrachte knelpunten met betrekking tot verkeersveiligheid en parkeren, vormden de aanleiding voor het centraal stellen van Beilen-West. Preventief integraal beheer kan nieuwe kwaliteitstekorten voorkomen. Het beoogt tevens met nieuwe ontwikkelingen de lange termijn te beïnvloeden, zodat garanties ontstaan voor een blijvend hoogwaardig woonmilieu. Resultaat is mede mogelijk door de toezegging van de gemeente vier jaar lang twee ton per jaar ter beschikking te stellen uit het Fonds Stads- en Dorpsvernieuwing.

Na informatieavonden van de gemeente volgde in december 90 de eerste bijeenkomst van de buurtverenigingen in wijk-West. De 3000 inwoners zijn bijna allemaal georganiseerd in 10 buurtverenigingen. De bewoners van vijf niet georganiseerde straten vormden club 11. De 11 clubs vormen het buurtoverleg Beilen-West.

De bijeenkomst, die werd voorgezeten door een WEB-bestuurslid, was goed voorbereid. Een aantal concrete zaken werden geregeld, zoals een planning voor de eerste zes maanden van 1991. Afgesproken werd dat contactpersonen van de buurtverenigingen het overlegorgaan voor Beilen-West zouden vormen. Er werd een voorbereidingscommissie ingesteld en er werd besloten dat twee bewoners zitting zouden nemen in de projectgroep (coördinatie gemeentelijke diensten en overige betrokken instellingen).

In juni 1992 zal de gemeente een raadsbesluit nemen over het plan, waarna de uitvoering loopt tot medio 1996. Bewoners van Beilen-West moeten dus in 1991 plannen maken. De werkers van het WEB hopen bruikbare hulp te kunnen geven bij het inventariseren van knelpunten en het maken van de plannen. De bewoners zijn enthousiast en onlangs ging men op excursie en is een grove inventarisatie al gemaakt.

Een ander succes werd behaald met het jeugd-video spektakel. Zeven dorpen en tachtig jongeren doen mee aan deze produktie waar dorpsgemeenschappen in beeld worden gebracht. Het biedt een uitstekende kans om cultureel bezig te zijn, om te leren samen te werken met ouderen en jongeren. Het project was net gestart toen WVC met het landelijke project 'De Kunstbende' kwam. Men krijgt daardoor extra subsidie. 't is weer gelukt', zegt Albertje enthousiast.

De Stichting Welzijn Beilen zet zich op een breed terrein in en heeft in de 10 jaar van haar bestaan al heel wat bereikt. Maar het WEB kent ook zorgen. De gemeente heeft – omdat niemand de koe bij de horens durft te vatten – een onderzoeksbureau uit Arnhem ingeschakeld om voorstellen te doen over de herijking van het welzijnswerk en nieuwe financieringssystemen. Het WEB weet

zich breed gesteund: "deze begeleiding moet blijven..." en "we rijden de tractors van stal voor het behoud van ons welzijnswerk, zo laten groepsraadsleden horen. Maar toch! Weet de gemeente echt wat het WEB doet, ondanks de goede contacten, het beleidsplan en de informatiedag met 30 gemeente-vertegenwoordigers langs projecten. Is individueel maatschappelijk werk niet minder bedreigend en moeilijker te vervangen dan het opbouwwerk dat er voor zorgt dat mensen de politici houden aan hun woord? En bij prijzen en successen, wie trekt de eer naar zich toe?

Het werk van het WEB en de inzet van de bewoners wordt door prominente vertegenwoordigers van provincie of regio soms nauwelijks gezien.

Maar dat bewoners van zich zullen laten horen als het WEB in het gedrang komt, dat is zeker. En op 21 december 1991 zullen ze het 10-jarig bestaan vieren van het WEB, waar met grote inzet, creativiteit en inventiviteit gewerkt wordt. Houen zo!

Greet Hettinga

Voor meer informatie kan men terecht bij de Stichting Welzijn Beilen, tel. 05930-23450. ■

Werk en studie in het buitenland

De afdeling Nederland van de CIF, (Council of International Fellowship) voor welzijnswerk, dat een samenwerkingsverband heeft met de CIP (Council of International Programs) te Arlington in de Verenigde Staten, organiseert in 1991 wederom studiereizen in het buitenland.

Deze reizen zijn bedoeld om welzijnswerkers in de maatschappelijke dienstverlening de gelegenheid te geven kennis te maken met het welzijnswerk in het buitenland, alsmede met het leven in buitenlandse samenlevingen.

De programma's variëren van 4 tot 6 weken (veelal in Europese landen) tot ca. 2 à 3 maanden (India, Frankrijk, Duitsland) en 4 of 13 maanden (Verenigde Staten).

De toelatingsleeftijd is per land verschillend. Minimaal is twee à drie jaar werkervaring vereist.

Deelnemers moeten in de praktijk werkzaam zijn en de Engelse taal redelijk beheersen (voor Duitsland en Frankrijk is dit respectievelijk Duits en Frans).

Voor uitzending komen onder andere in aanmerking: maatschappelijk werkers, jeugdwerkers, opbouwwerkers, cultureel werkers, functionarissen in de sociale gezondheidszorg, leidinggevend en alsmede zij die functioneren in het openbaar bestuur op bovengenoemd terrein.

De studiereis behelst een introductie cursus en daarna werken of meelopen in de praktijk. Bij plaatsing wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de belangstelling van de deelnemer.

Deelnemers worden geacht zelf hun reiskosten en soms inschrijfgeld te financieren – kost en inwoning zijn gratis.

Voor meer informatie kan men terecht bij CIF Nederland, Commissie uitwisselingsprogramma's buitenland, Postbus 95552, 2509 CN 's-Gravenhage. ■

Regionaal patiënten- consumentenplatform

De in september 1990 opgerichte Vereniging Regionaal Patiënten-/Consumentenplatform W.Z.V.-regio 's Hertogenbosch is in april met haar werkzaamheden gestart en het kantoor staat open voor het publiek. De vereniging wordt financieel ondersteund door een subsidie van het ministerie van WVC en wil een samenwerkings- en afstemmingspunt zijn van de patiënten-/consumentenorganisaties en zelfhulpgroepen in de regio. Het doel is de behartiging van het algemene belang van patiënten/consumenten in de gezondheidszorg, alsmede het ondersteunen van de behartiging van bijzondere belangen van de aangesloten patiënten- en consumentenorganisaties en zelfhulpgroepen naar de overheid, zorginstellingen, ziektekostenverzekeraars en andere instanties en instituten op het terrein van de gezondheidszorg.

De vereniging meent dat het de taak van de samenleving en haar vertegenwoordigers is om voorwaarden te scheppen die een vrije relatie tussen individu en zorgverlening mogelijk maakt en garandeert.

In de komende periode zal de vereniging contacten proberen te leggen met zoveel mogelijk patiëntenorganisaties en zelfhulpgroepen in de regio en onderzoeken welke bijdragen wederzijds kunnen worden geleverd met betrekking tot de belangenbehartiging van alle betrokkenen. Verder wil men ook samenwerken met andere regionale platforms en provinciale en landelijke verenigingen op dit terrein.

Voor meer informatie kan men terecht bij het Regionaal Patiënten-/Consumenten Platform, Postelstraat 13, 5211 DW 's-Hertogenbosch, tel. 013-123355. ■

Reactie

Naar aanleiding van het artikel 'Arbeidsinpassing gehandicapten' uit MO, nr. 93 (maart, jl.), klom Tweede Kamerlid Margo Vliegthart in de pen. Zij stelde de MO-redactie op de hoogte van het feit dat door haar toedoen een wijziging in het amendement op de Jeugdwerkgarantiewet is aangebracht. De wijziging betreft de positie van gedeeltelijk arbeidsongeschikte jongeren. In haar toelichting bij de wijziging stelt zij dat "jongeren die gedeeltelijk arbeidsongeschikt zijn recht dienen te hebben op (aangepast) werk dat voor hun krachten en bekwaamheden is berekend. De bedoeling van deze wet dient te zijn dat ook voor gedeel-

telijk arbeidsongeschikte jongeren al het mogelijke via een gezamenlijke inspanning van de betrokken organisaties gedaan wordt om tot arbeidsdeelname, op een garantieplaats in het kader van deze wet, te komen."

Het zijn de Jeugdwerkgarantieorganisatie en de Gemeenschappelijk Medische Dienst die voor de uitvoering zorg moeten dragen. De GMD moet een adviserende taak verrichten omtrent noodzakelijke aanpassingen op de werkplek en ten aanzien van arbeidsduur voor gedeeltelijk arbeidsongeschikte jongeren. Wij zullen zeker uitgebreider op dit onderwerp terugkomen in MO. ■

Buurtbeheer niet zonder buurtkranten

Buurtbeheer lukt alleen als er een goede communicatie bestaat tussen de instellingen die in de buurt werkzaam zijn. Het beste medium hiervoor is de buurtkrant. Zo denkt men in Dordrecht over het gebruik van de kleine pers. In samenwerking met Bladspiegel en de afdeling Voorlichting Participatie en Representatie (VPR) van de gemeente Dordrecht is een cursus opgezet om de kwaliteit van de kranten in de buurten waar men aan buurtbeheer doet, te verbeteren.

Buurtbeheer is een term die – net zoals bijvoorbeeld sociale vernieuwing – eerder vragen oproept dan duidelijkheid schept. Dat heeft dan niets met de mensen zelf te maken, maar eerder met degene die de term heeft geïntroduceerd. De overheid heeft wat aangaat een bedenkelijke reputatie hoog te houden: automobieliteit, kostenplaatje, beheersplan, sociale vernieuwing enzovoort. Buurtbeheer is afgeleid van 'buurt' (de betekenis hiervan lijkt me duidelijk) en 'beheer'. Welnu, met dit laatste ligt het wat moeilijker. In het woordenboek staat: "beheren, als verantwoordelijk persoon administreren". Een buurt beheren als ware het een erfenis, zou je dus kunnen zeggen.

In 'Dordt' maken ze zich niet al te druk over de letterlijke betekenis van het woord buurtbeheer. Wel over de uitvoering ervan. Hiervoor zijn tot nu toe drie buurten uitgekozen. In de gemeentelijke stukken wordt onder buurtbeheer verstaan: een gecoördineerde inspanning om tot een beter beheer van woning en woonomgeving in ruime zin te komen. Problemen in de wijk pakt men gezamenlijk aan onder leiding van een buurtcoördinator. Die buurtcoördinator staat op zijn of haar beurt dan weer 'onder' de stedelijke coördinator buurtbeheer. Zijn naam is Goof van Vliet; een gedreven man die precies weet wat hij wil en waar het met het project buurtbeheer naar toe moet. Hij is ook de persoon die het initiatief heeft genomen voor de cursussen voor redactieleden.

Stedelijk coördinator Van Vliet vindt dat in het samenspel van diverse instanties de communicatie goed moet verlopen. Hij ziet dan ook een belangrijke rol weggelegd voor de buurtbladen van de buurten waar sprake is van buurtbeheer. Van Vliet hecht veel belang aan de kwaliteit van de buurtkranten. Er zijn volgens hem twee 'vaste' punten in de wijk: het buurthuis en de buurtkrant. Bovendien is de krant een bindend element; mensen lezen over elkaar en van elkaar. Omdat hij zelf niet over de deskundigheid beschikt daar een passende methode voor te ontwikkelen, heeft hij een van de voorlichtsters van de gemeente, Anneke van de Berg, gevraagd of zij wilde onderzoeken hoe de kwaliteit van de buurtkranten in de buurtbeheerbuurten kan worden verbeterd. Op haar zoektocht naar informatie is VPR-medewerkster Van den Berg terecht gekomen bij Bladspiegel. Nadat ze haar verhaal had gedaan en de redactie van Bladspiegel haar had uitgelegd dat ze op het juiste adres was, werden we terstond uitgenodigd een vergadering bij te wonen.

De vergadering vond plaats op het Dordtse Stadskantoor. Onder leiding van Van Vliet gaven alle buurtcoördinatoren aan hoe in hun ogen de kwaliteitsverbetering van de buurtkrant kon worden aangepakt. Nadat men had vastgesteld dat de kwaliteit inderdaad kon worden verbeterd, werd een voorstel van Van Vliet in behandeling genomen. Het leek hem namelijk een goed idee om een cursus op te zetten voor iedereen die zich op de een of andere

manier met buurtbeheer bezighoudt. Dus niet alleen de redactieleden van de buurtkranten moeten naar zo'n cursus, maar ook ambtenaren van de gemeente, politie, opbouwwerkers, vertegenwoordigers van scholen enzovoort. De stedelijk coördinator gelooft in integratie en dat heeft natuurlijk alles te maken met communicatie.

Als de communicatie tussen diverse instanties wordt verbeterd en de redactie van de buurtkrant wordt versterkt, zou er al heel wat bereikt zijn. De buurtcoördinatoren waren niet allemaal even enthousiast over dit plan. Sommigen vinden het namelijk onzin dat ook ambtenaren mee doen. Het voordeel van zo'n gemengde groep is echter dat men elkaars werkwijze, maar ook elkaar, beter leert kennen waardoor de communicatielijnen, die onontbeerlijk zijn voor een goed buurtbeheerproject, alvast gelegd worden.

Gerald van Wilgen

Rectificatie

In de vorige M.O., nr. 93 is in het artikeltje over de economische zelfstandigheid van allochtone meisjes, pag. 23 een fout geslopen in het telefoonnummer. Het rapport "We willen wel, maar we weten niet hoe" kan aangevraagd worden bij het Centrum Buitenlanders Gelderland, tel. 085-512338. ■

Cliëntenparticipatie inzake de AAW/WAO

In de afgelopen jaren hebben de regionale WAO-platforms voortdurend aandacht gevraagd voor de standpunten van de betrokken cliënten aangaande het beleid en de uitvoering van sociale zekerheidsvraagstukken. Op 18 april jl. voerde de vaste Tweede Kamercommissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid overleg met de staatssecretaris van SoZaWe over de reorganisatie van de sociale zekerheid. In dit kader zou ook de positie van de cliënten en de inzet van hun belangenorganisaties aan de orde komen. Reden voor het Landelijk Samenwerkingsverband Regionale Platforms Arbeidsongeschiktenorganisaties om hun visie op cliëntenparticipatie uiteen te zetten. Cliëntenparticipatie vormt immers de basis van het werk van de regionale WAO-platforms.

Kijken we eerst naar de positie van de cliënten, dan moeten we constateren dat die uiterst zwak is. Immers, als je ziek wordt krijg je te maken met een ingewikkelde serie regelingen en met verschillende instanties. Je moet je werkgever bellen dat je je taken niet langer uit kunt voeren. Daarna moet je naar de arts van de bedrijfsvereniging, zodat die kan nagaan of je wel terecht thuis blijft. Tenslotte moet je je, met het zweet in je handen, melden bij de gemeenschappelijke medische dienst, de GMD. Daar zit aan de andere kant van de tafel een verzekeringsgeneeskundige. Hij moet bekijken in hoeverre je arbeidsongeschikt bent. Blijkt dat je nog kunt werken, dan is er een arbeidsdeskundige, die een rijtje met functies uit de computer laat rollen. Functies waar je nog nooit aan gedacht hebt of waar je misschien nog nooit van gehoord hebt. Kenmerkend voor deze hele gang van zaken is dat anderen vertellen wat je nog kunt of moet. Het is logisch dat je niet zo goed durft te zeggen wat je zelf denkt. Je hebt immers geen idee waar je recht op hebt of bij wie je steun kunt vinden. Je bent ziek en juist dan loop je de kans door verkeerde antwoorden een stuk van je uitkering mis te lopen. Van deze positie – zo zeggen WAO-ers – word je echt goed ziek.

Deze zwakke positie is geen nieuw gegeven, maar het is wel een dringender probleem geworden omdat de complexiteit van de arbeidsonge-

schiktheidsproblematiek sterk is toegenomen. We hebben nu te maken met:

- * een groot aantal instanties, organen, organisaties, bedrijven, adviesorganen die (apart of elkaar overlappend) belangen, taken en rollen vervullen;
- * zeer ingewikkelde wet- en regelgeving, die inmiddels nog slechts voor een handjevol experts inzichtelijk is;
- * een groot aantal burgers wier bestaan afhankelijk is van die wet- en regelgeving en het daarmee samenhangende voorzieningenbeleid;
- * de relatie met arbeidsmarkt-vraagstukken zoals dat van de langdurige werkloosheid;
- * de gegroeide cultuur, c.q. mentaliteit in de samenleving inzake de WAO. Arbeidsongeschiktheid is sterk gemedicaliseerd: mensen moeten van hun individuele mankementen worden afgeholpen en kunnen dan op zoek naar een baan. Dat die mankementen ontstaan in een maatschappij die een extreem hoge arbeidsproductiviteit als hoogste goed kent, blijft buiten beeld en daarmee is arbeidsongeschiktheid als maatschappelijk probleem ook zo moeilijk oplosbaar.

De sociale zekerheid in Nederland is een ingewikkeld veld, dat slecht toegankelijk is. Die ontoegankelijkheid wordt eerder erger dan minder. Het aantal mensen dat verschillende uitkeringen ontvangt, neem toe en iedere uitkeringsregeling wordt ingewikkelder. Een gevolg van deze ontoegankelijkheid is dat allerlei

moderne opvattingen over democratische vormgeving van maatschappelijke structuren aan de sociale zekerheid zijn voorbij gegaan. De positie van de uitkeringsgerechtigden binnen sociale zekerheidsorganen is uitgesproken zwak.

Op veel terreinen in de samenleving is een ruime en gevarieerde ervaring opgedaan met inspraak en overleg. Denk bijvoorbeeld aan de stadsvernieuwing, ruimtelijke ordening, bedrijfsdemocratisering en politieke besluitvorming. De sociale zekerheid, toch zeker geen bescheiden terrein, kent een dergelijke traditie niet.

Ondanks het feit dat de gebruikers voor hun dagelijks leven erg afhankelijk zijn van het systeem van sociale verzekeringen, hebben ze nauwelijks een directe greep op het beleid en de uitvoering ervan. In het systeem zelf ligt tot nu toe geen enkele serieuze handreiking besloten om gebruikers zeggenschap te garanderen.

Tegen de achtergrond van de zwakke positie van de cliënten en de al maar complexer wordende problematiek heeft de arbeidsongeschikten-beweging een hoge organisatiegraad opgebouwd. De individuele WAO-ers worden opgevangen in zelfstandige plaatselijke groepen en deze hebben zich weer gebundeld in regionale WAO-platforms. De individuele belangenbehartiging door de groepen is de kern van de beweging en levert materiaal voor zinvolle onderhandelingen met regionale uitvoeringsorganisaties en voor de publieke stellingname. De verantwoordelijkheden blijven zo dicht mogelijk bij de betrokkenen zelf. Dat betekent onder meer dat de rechtstreekse benadering van de uitvoeringsorganen door de groepen nooit vervangen kan worden door een regionaal georganiseerd overleg, waar opgespaarde gevallen centraal aan bod komen. Maar de opgedane ervaringen bieden wel stof voor een platform-delegatie, die ze kan omzetten in eisen en voorstellen

die de uitvoeringsregels en het beleid ter discussie stellen. De betrokken cliënten hebben dus een organisatie opgebouwd, waarin wordt uitgegaan van hun toekomstbeeld, van hun waarneming van mogelijkheden en moeilijkheden. Dat is tegengesteld aan de 'officiële' aanpak, omdat in de sociale zekerheid een persoon in wezen niets te willen heeft.

Het creëren van samenhang in de WAO-belangenbehartiging is een belangrijk kenmerk van de werkwijze van de WAO-platforms. Gewerkt wordt aan samenhang tussen de niveaus van werken, tussen de gelegingen binnen de platforms en de coalitiepartners er buiten, en tussen de verschillende thema's waaraan wordt gewerkt.

In de platforms wordt vorm gegeven aan de onderlinge uitwisseling tussen de belangengroepen van kennis en ervaring. Er is sprake van een levendige wisselwerking tussen het plaatselijk en provinciaal belangewerk. Het plaatselijk WAO-kader houdt zich vooral via de gesprekken bezig met de individuele advies- en hulpverlening. Het provinciale kader richt zich op het collectiveren van plaatselijke problemen en voert op grond hiervan onderhandelingen met uitvoeringsinstanties.

De WAO-platforms werken onderling ook nauw samen. Hetzelfde wat op regionale of provinciale schaal gebeurt – de uitwisseling en wisselwerking tussen werkniveaus – kan daardoor op landelijk niveau worden getild.

Daarmee is er een directe verbinding tussen de drie niveaus, waarop de belangenbehartiging zich afspeelt:

plaatselijk - de WAO-belangengroepen;
provinciaal - het WAO-platform;
landelijk - het Landelijk Samenwerkingsverband van regionale WAO-platforms.

LSV/WAO

Deze verbinding van de belangenbehartigingsniveaus berust op het onderscheidingsvermogen ten aanzien van de problemen en van de plek waar die het beste aan de orde gesteld kunnen worden. De drie verschillende niveaus van politieke besluitvorming en uitvoeringsinstanties worden op grond hiervan benaderd.

De onderhandelingen met de GMD op provinciaal en landelijk niveau blijken effectief, omdat de onderhandelingsdelegaties steeds gevoed worden vanuit de plaatselijke gesprekken. De resultaten van deze onderhandelingen worden weer getoetst in diezelfde gesprekken.

De aanvankelijk versnipperde WAO-groepen hebben zo een provinciaal en landelijk organisatieverband met een instrumentarium, waarmee een effectieve belangenbehartiging kan worden bereikt. De autonome WAO-belangengroepen zijn daarin het fundament en een voortdurend tweerichtingsverkeer tussen de drie niveaus is voorwaarde voor de geslaagde belangenbehartiging. Er kan hierdoor steeds de afweging en keuze worden gemaakt op elk niveau problemen aan de orde gesteld moeten worden, met welke middelen dat gedaan moet worden en op welk tijdstip dat het beste kan gebeuren.

De WAO-platforms ontwikkelen in eigen beheer of in samenwerking scholings- en werkprojecten, die toegesneden zijn op de speciale behoeften en mogelijkheden van arbeidsongeschikten.

Daarnaast hebben platforms het voortouw genomen om regionale samenwerkingsverbanden te vormen met organisaties die taken op het gebied van arbeidsbemiddeling, scholing en begeleiding hebben. Inzet van deze samenwerkingsverbanden is het organiseren trajectbegeleiding voor arbeidsongeschikten. De vele plaatselijke gesprekken van de WAO-groepen vormen daarbij een belangrijke schakel: ze staan borg voor het wegwijs en weerbaar maken van lotgenoten en het toetsen van de resultaten van de trajectbegeleiding. "Van slachtoffers onderhandelaars maken," zo wordt deze aanpak gekarakteriseerd. De reïntegratie-initiatieven van de WAO-platforms zijn gebaseerd op een aantal geformuleerde uitgangspunten:

- * de dienstverlening moet aansluiten bij de keuze van de cliënt zelf;
- * reïntegratie moet breed worden opgevat en toegepast: mogelijkheden tot betaalde en onbetaalde arbeid moeten worden geboden;

* er moet een netwerk worden opgebouwd van samenwerkende organisaties, die het keuzeproces van de cliënt ondersteunen;

* er moet steun op maat worden geboden door die organisatie die op het juiste moment de meest geëigende steun kan geven.

Als uitvoeringsorganen voor meer 'cliëntvriendelijkheid' in de sociale zekerheid kiezen, houdt dat niet in dat er in hun machtspositie ten opzichte van een cliënt iets verandert. Een goed voorbeeld zijn de consumentenpanels, zoals die door de bedrijfsvereniging voor de gezondheid (BVG) zijn ingesteld. Personen worden in dat panel gevraagd als individu een oordeel te geven over de producten, die de bedrijfsvereniging aflevert. Net zoals een soepfabriek een groep consumenten selecteert om een nieuwe soep te laten proeven. De consumentenpanels van de BVG zijn beleidsinstrumenten en dat is heel wat anders dan cliëntenparticipatie.

In de visie van de WAO-platforms moet er een verandering optreden in de machtspositie tussen cliënt en uitvoeringsorganisatie wil men van echte cliëntenparticipatie kunnen spreken. En daarvoor moet de betrokkene als georganiseerde tegenover een organisatie staan. WAO-ers moeten als onderhandelaar kunnen optreden. En om zover te komen zijn ervaringen van lotgenoten essentieel om een reële inzet mogelijk te maken.

Bij cliëntenparticipatie gaat het dus minder om nieuwe regels, dan om een verandering van de omgeving waarbinnen de regels worden toegepast. De WAO-er krijgt steun van een organisatie, die zijn positie tegenover de uitvoeringsorganen kan versterken. Alleen zo kan de structureel machteloze positie overwonnen worden.

In het kader van de arbeidsongeschiktenbeweging circuleert veel informatie over wetten en regels en over de functies en taken van instanties. Daarnaast is er veel "ervaringsinformatie" noemen. De informatie die door GMD, GAK enz. gegeven wordt, beperkt zich vaak tot algemene uitspraken. Hoe precies in een bepaalde situatie gehandeld dient te worden, is er vaak niet uit af te leiden. De praktijkervaringen die bij de plaatselijke groepen en bij de platforms wordt opgedaan vullen deze algemene informatie aan. Deze ervaringsinformatie wordt regelmatig verwerkt en ter beschikking gesteld aan het belangenbehartigingswerk. Dat gebeurt bijvoorbeeld als via de onderzoekers, verbonden aan het LSV/WAO, systematisch verslag wordt gedaan van de bevindingen op een bepaald terrein. De rapportages over de mogelijkheden om steun te krijgen bij reïntegratie en over de gevolgen van de reparatiewet AAW zijn daar voorbeelden van. Soms wordt een bepaald onderwerp systematisch uitgediept. Zo is een themanummer van WAO-berichten verschenen onder de titel "Schade verhalen", dat handelt over de mogelijkheden van schadevergoeding bij letsel.

Veel van deze informatie is ook van belang voor de beleidmakers bij de GMD, het GAK, de sociale verzekeringsraad of de politiek. Daarom hebben de platforms een intensief programma ontwikkeld, gericht op het verkrijgen, verwerken en weer verspreiden van deze informatie. Cliëntenparticipatie kan alleen effectief uitwerken als voortdurend geput kan worden uit een goed georganiseerde bron van ervaringsinformatie.

De WAO-platforms kiezen voor een aanpak waarbij de gebundelde WAO-belangenorganisaties van buitenaf de uitvoeringsorganen beïnvloeden. Het is de keuze voor een onafhankelijke, ongebonden posi-

tie, van waaruit overleg en onderhandelingen plaatsvinden.

De WAO-platforms kiezen uitdrukkelijk niet voor modellen, waarin medeverantwoordelijkheid voor het beleid wordt genomen. Daarmee willen de platforms voorkomen dat ze in een dubbelrol terecht komen: die van medebeheerder van het systeem van sociale zekerheid en die van belangenbehartiger. De platforms willen daarom geen zetels in besturen of commissies.

Ze willen op basis van (de geregistreerde) probleemsigaling uit de spreekuren, eisenpakketten en eigen ontwikkelde voorstellen, resultaat gericht onderhandelen. Het is een keuze die niet berust op veronderstelde effecten, maar op een jarenlange praktijk.

Landelijk Samenwerkingsverband Regionale Platforms Arbeidsongeschikten, secretariaat Platform Opbouwwerk, Prinsegracht 51, 2512 EX Den Haag, tel. 070-3804431. ■

Werkgevers hebben belangrijke rol in sociale vernieuwing

Sedert het begin van de sociale vernieuwing, nu ruim een jaar geleden, is van werkgeverszijde weinig belangstelling getoond voor dit thema. Daar lijkt nu verandering in te zijn gekomen, meent de voorzitter van de Interbestuurlijke Projectgroep Sociale Vernieuwing, Jan Schaefer. In een speech tot werkgevers in de schoonmaak-branche op 13 april jl., ging hij in op de rol die werkgevers kunnen vervullen in sociale vernieuwing. Allereerst kwam het recent verschenen werkvoorstel van de projectgroep over het arbeidsmarkt beleid ter sprake. Het voorstel draagt de titel: "Werk geven, werk nemen, werk samen" en een interessant advies hierin is te komen tot het instellen van twee regelvrije regio's in het land. Deze regelvrije regio's moeten dan proberen om met een minimum aan regels hogere resultaten te bereiken bij het terugdringen van de langdurige werkloosheid.

Verder belichtte Schaefer twee specifieke aandachtspunten. Het eerste betrof de positie van allochtonen. Zij maken 6% van de bevolking uit, maar vormen een onevenredig groot deel van het werklozenbestand. In dit kader juichte Schaefer de afspraak van werkgevers en werknemers in de Stichting van de Arbeid toe om voor allochtonen 60.000 banen in de marktsector te creëren. Het is een goed begin, want het betreft hier namelijk een afspraak die "van onderop" tot stand is gekomen. Er was geen dwang bij nodig. Schaefer benadrukte dat dergelijke afspraken een groter maatschappelijk draagvlak hebben dan een wet. Afspraak is afspraak, daar zullen mensen in elke cultuur je aan houden. Over de resultaten was hij hoopvol gestemd. Samenwerken en gezamenlijk inspanningen leveren zijn sleutelwoorden in de sociale vernieuwing.

Het tweede specifieke aandachtspunt waarop Schaefer in zijn inleiding inging, betrof de vernieuwingen die in gang zijn gezet bij de overheid zelf. Er is bij verschillende overheidsdiensten een begin gemaakt met een verbetering van de toegankelijkheid, bereikbaarheid en kwaliteit van de voorzieningen. Gemeenten hebben in het kader van sociale vernieuwing meer beleidsvrijheid gekregen. Als voorbeeld van versoepeling van regelgeving bij departementen, haalde Schaefer het geval aan dat een aantal gemeenten die, hoewel ze geen convenant met het Rijk hebben om te delen in gelden voor sociale vernieuwing, daar toch van profiteren. Schaefer veronderstelde dat als het zo door gaat de overheid als voorbeeld gesteld kan worden voor hoe mensen in het bedrijfsleven het moeten aanpakken. ■

Sociale vernieuwing vleugellam?

Het begrip sociale vernieuwing zoals dat aangekondigd werd in de regeringsverklaring van het kabinet Lubbers-Kok bleef lange tijd vaag. Er kwam wat meer concreetheid toen in de eerste helft van 1990 met 37 gemeenten de zogenaamde maatwerkconvenanten werden afgesloten. Eind 1990 deed Weson onderzoek naar de stand van zaken met betrekking tot de sociale vernieuwing bij welzijnsinstellingen in deze gemeenten.

In het onderzoek stonden drie vragen centraal:

* Wat is er door het welzijnswerk al opgezet aan concrete sociale vernieuwingsprojecten?

* Is er voldoende personeel om de taken in het kader van de sociale vernieuwing goed uit te kunnen voeren?

* Wat kan gezegd worden over de kans van slagen van sociale vernieuwing in deze startgemeenten?

Er blijken nog niet veel nieuwe projecten te zijn gestart. Extra financiële middelen zijn incidenteel toegezegd, maar het aantal instellingen dat kan rekenen op extra middelen is kleiner dan het aantal instellingen dat nog verdere bezuinigingen te wachten staat.

De helft van de instellingen geeft aan onvoldoende goed gekwalificeerde medewerkers in dienst te hebben. Ook blijkt het aantal mensen dat solliciteert op vacatures bij welzijnsinstellingen de laatste jaren vrij drastisch te zijn gedaald. Goede jongerenwerkers en allochtonenwerkers zijn nu al moeilijk te krijgen. Binnen de instellingen blijkt vrij grote scepsis te leven ten aanzien van de kans van slagen van sociale vernieuwing. Iets minder dan de helft van de respondenten denkt dat sociale vernieuwing succesvol zal zijn in de eigen gemeente. Vooral in de opstelling van de overheid heeft men weinig vertrouwen.

Het onderzoeksverslag 'Sociale Vernieuwing Vleugellam?' kan besteld worden door overmaking van f 9,50 op giro 3919419 t.n.v. Weson te Deventer o.v.v. SVV-90.741. ■

Onderzoek naar lokale actie

Lokale actie zit allerm minst op een dood spoor. Dat blijkt uit een onderzoek dat het Nimo onlangs heeft afgerond. In dit onderzoek heeft de rol van lokale actie in wijken aan de rand van enkele grote Europese steden centraal gestaan. Het Nederlandse veldonderzoek vond plaats in Amsterdam Midden-Noord.

Het gebied Midden-Noord lijkt een oase van lokale actie. Er zijn daar zo'n 140 bewonersgroepen actief. Over het merendeel (90) is informatie verzameld. Het gaat hierbij weliswaar om een bont gezelschap variërend van burenhulpdienst tot zelforganisatie van migranten, maar veel groepen zetten zich in rond problemen met betrekking tot het beheer van de woning of de woonomgeving.

Welke hulpbronnen hebben deze bewonersgroepen weten aan te boren? Zij maken gebruik van diverse externe en interne hulpbronnen: inkomsten, contacten tussen groepen of organisaties, en de inzet en deskundigheden van de groepsleden, etcetera. Subsidie met name van het stadsdeelbestuur is de voor naamste externe inkomstenbron van ruim driekwart van de groepen. Sponsorgelden of giften/donaties nemen een marginale plaats in. Relatief weinig groepen moeten rondkomen van interne inkomstenbronnen zoals contributie of een (incidentele) eigen bijdrage van de leden. Banden met andere bewonersgroepen of officiële organisaties zijn een tweede belangrijke hulpbron. Slechts een kwart van de groepen heeft de afgelopen twee jaar met geen enkele groep of organisatie regelmatig contact onderhouden. Ongeveer een derde van het aantal groepen nam regelmatig contact op met drie of meer groepen of organisaties. Bij de professionele bewonersondersteuningsorganisa-

ties (wijkopbouworgaan, Stichting Bewonersondersteuning en Bewonersadviesbureau Noord) wordt relatief veel aangeklopt voor advies of informatie. Groepen hebben sterke behoefte onderling informatie uit te wisselen. Maar ook overleg over bestaande en nieuwe vormen van samenwerking is in trek. Bovendien weten de groepen de weg te vinden naar het stadsdeelbestuur van Amsterdam-Noord, beduidend meer dan naar het gemeentebestuur van Amsterdam. De inzet en deskundigheden van actieve groepsleden vormen een interne hulpbron voor bewonersgroepen. Bij ruim 80% van de 65 groepen die exact de omvang van hun leden/sympathisantenbestand kennen, bestaat de actieve kern die de groepen draaiende houdt uit minder dan twintig mensen. Meer dan de helft van deze groepen kan altijd rekenen op de hulp van tussen de vijf en tien personen. Bij driekwart van de groepen die eigenlijk niet precies de omvang van hun achterban kennen, schommelt de vaste kern tussen de één en tien personen.

De meeste bewonersorganisaties zijn (zeer) tevreden met de resultaten die ze de afgelopen twee jaar hebben geboekt. Minder dan tien procent van de groepen is zeer ontevreden met wat is bereikt.

Actieve bewonersgroepen kunnen de toekomst dus optimistisch tegemoet zien. Maar ook hun 'tegenspelers' de lokale beleidsmakers gaan de toekomst zonnig tegemoet. Zij willen de actieoase Midden-Noord

in stand houden en groepen meer inschakelen. Overigens lieten zij weten dat de groepen hun (actieve) ledenbestand moeten proberen te verjongen en uit te breiden. Ook zal van hen in de toekomst worden verwacht dat ze, samen met andere bewonersorganisaties en officiële instellingen, aan de problemen in Noord gaan werken. Het stadsdeelbestuur is bereid om meer en – waar mogelijk anders – met bewoners(organisaties) samen te werken. De brede discussie rond de herstructurering van de Noordelijke IJ-oever is een eerste voorbeeld van hoe belangrijke problemen in Noord in de toekomst anders kunnen worden aangepakt.

Het wijkopbouworgaan Midden-Noord en de Initiatiefgroep Sociale Vernieuwing stellen momenteel verschillende brochures samen over onderwerpen die in het onderzoek aan bod komen. Doel: gespreksstof samenstellen voor discussies tussen bewoners, organisaties en stadsdeelbestuur over verbetering van de situatie in Noord.

Het rapport over het veldonderzoek in Midden-Noord is verkrijgbaar bij het NIMO. De titel van het rapport luidt: 'Worstelen met werken, wonen en welzijn in Amsterdam-Noord; Europees onderzoek naar de rol van lokale actie'. Voor belangstellenden ligt er ook een uitgebreide samenvatting van het onderzoek klaar. Deze is gratis.

Over de literatuurstudie in het onderzoeksproject zijn twee publicaties beschikbaar. De belangrijkste opgespoorde literatuur komt in beknopte vorm aan bod in 'Coping with social and economic change at neighbourhood level. An annotated bibliography. EFILWC, Dublin, 1989. In 'Social and economic change. Coping with disadvantage in urban areas' (EFILWC, 1989) analyseren G. Chanan en K. Vos de opbrengst van de literatuurstudie in de deelnemende landen. Meer informatie? Bel of schrijf naar het NIMO, Havensingel 8, 5211 TX 's Hertogenbosch, tel: 073-137295.

Jan Foolen

berichten en artikelen over SOCIALE VEILIGHEID

REDACTIE:

Betty de Groot - opbouwwerkster Hoogvliet, Gera Hospers - konsulente vrouwenwerk PRISMA Tilburg, Anita Schwab - opbouwwerkster voorlichtingsproject SOS Den Haag, Ans van de Scheur (eindredactie) Expertisecentrum Samenlevingsopbouw

Ouderen en sociale veiligheid

Bij allerlei projecten sociale veiligheid en/of buurtbeheer blijkt steeds weer dat oudere buurtbewoners (vaak zijn dat alleenstaande vrouwen) zich nogal onveilig voelen. Het lijkt daarom belangrijk ouderen meer te betrekken bij activiteiten ter verbetering van de directe woon- en leefomgeving. Waarom zou je ouderen apart zetten als het om sociale veiligheid gaat? 'Apart zetten van ouderen' is zeker niet de bedoeling van dit verhaal. Wel wil ik pleiten voor speciale aandacht voor ouderen bij sociale veiligheid. Daarbij gaat het om twee dingen: ten eerste de waarden, normen, beleving en ervaringen van ouderen en ten tweede de participatie van ouderen in (buurt)activiteiten m.b.t. sociale veiligheid. Om ouderen gericht aan te kunnen spreken op hun interesse voor sociale veiligheid, is kennis van hun situatie en achtergrond nodig. Aan de hand van een viertal trefwoorden zal ik uitwerken om die situatie en achtergrond nader te belichten.

Binding

Uit onderzoek, o.a. van Karen Wurtz(1), blijkt dat binding met de woonomgeving, zowel sociaal (vrienden/bekenden) als ruimtelijk (de weg kennen), een directe relatie heeft met het je veilig, prettig voelen in een buurt. Het hebben van buurtbindingen door ouderen of het ontbreken daarvan, heeft invloed op het gevoel van veiligheid. In oude stadswijken is door de stadsvernieuwing het sociale leven vaak ontworcht. Kinderen, burens, vrienden verhuisden naar grotere, nieuwe huizen. Veel ouderen voelen zich geïsoleerd omdat ze achtergebleven zijn en geen contact hebben met jongere generaties en bewoners uit andere klassen (bv. studenten) en culturen (bv. migranten) of omdat ze nu tussen allemaal jonge, onbekende gezinnen in een nieuwbouwwijk wonen. Het scheppen van mogelijkheden voor ouderen om nieuwe bindingen aan te gaan, is met het oog op de subjectieve kant van sociale onveiligheid van groot belang.

Gezag

Veel ouderen zijn opgegroeid in een tijd en een cultuur waar het gezag van overheden, instanties, deskundigen (en ouderen!) nog vrijwel onaanastbaar leek. Mensen die autoriteitsgevoelig en gezagsgetrouw zijn, hebben het in de huidige samenleving moeilijk. De overheid bv. geeft zelf aan het criminaliteitsprobleem maar zeer ten dele aan te kunnen; wie biedt dus bescherming? De woningbouwvereniging beheert en bestuurt op afstand: wie verzorgt de woonomgeving en wie bemiddelt bij overlast? Een boze brief schrijven hóórt niet. Ouderen zijn gesteld op beleefde omgangsvormen en zijn daardoor zeer gevoelig voor het respecteren van anderen. Gevolg hiervan is dat ouderen, wanneer zij zich in de openbare ruimte onveilig voelen, zich eerder terug zullen trekken in de privé sfeer dan dat ze het bevoegde gezag aan zullen spreken op diens verantwoordelijkheid voor die openbare ruimte. "Eisen stellen" m.b.t. openbare ruimte is voor veel ouderen, zeker als het om oudere vrouwen gaat, een grote stap. Sommige ouderen zijn ook te goed van vertrouwen (...hij zag er zo keurig uit; ... maar hij droeg een uniform) of schamen zich

om iemand te vragen zich te legitimeren. Een dergelijke houding geldt trouwens niet voor alle milieus, politieke richtingen en klassen, want er zijn ook genoeg strijdbare, van machtsverhoudingen bewuste ouderen.

Slachtoffer

Volgens allerlei criminaliteitsonderzoeken zijn ouderen minder vaak slachtoffer dan jongeren, terwijl ze zelf menen meer risico te lopen slachtoffer te zullen worden en vaker zeggen bang te zijn. Verklaringen voor deze schijnbare tegenstrijdigheid zijn tweemaal: ouderen nemen het zekere voor het onzekere en gaan 's avonds de deur niet meer uit, doen de deur niet meer open en blijven zo buiten de statistieken. Daarnaast zijn er objectieve en subjectieve factoren die het zelfbeeld van potentieel slachtoffer kunnen versterken zoals: geringere mobiliteit en fysieke kracht (hard wegrennen en klappen uitdelen wordt moeilijker); meer tijd/aandacht voor "enge berichten" in krant en op t.v.; ouderen worden door de samenleving (en elkaar) bevestigd ten aanzien van hun afhankelijkheid en kwetsbaarheid; afnemende maatschappelijke participatie, minder overzicht, isolement.

Weerbaarheid

Als je ouder wordt neemt je weerbaarheid op sommige fronten toe, bv. je zelfkennis, je vermogen om met verlies en verdriet om te gaan, en op andere fronten neemt je weerbaarheid af, bv. je reactiesnelheid, je fysieke krachten, de souplesse om je bij veranderende omstandigheden aan te passen. Dat heeft directe consequenties voor gevoelens van onveiligheid. Weerbaarheid is ook een kwestie van grenzen stellen. In de huidige ik-gerichte, zakelijke samenleving dient ieder zich as-

sertief te gedragen, eigen belangen in de gaten te houden. Ouderen, vooral oudere vrouwen, hebben hun hele leven vanuit andere normen en waarden geleefd: geen grenzen stellen maar grenzeloos dienstbaar, beschikbaar zijn; geen ik-gericht, assertief gedrag, maar in de schoenen van die ander(en) staan, begrijpen; geen agressie uiten maar aardig zijn, inslikken, buigen en incasseren. "Belangen" is haast een vies woord (eigen belang/egoïsme). Ouderen/vrouwen die betaalde banen hebben (gehad), hebben gaandeweg die normen en waarden aangepast. Zij hebben veelal een weerbaarheid ontwikkeld die ze ook op straat, in de openbare ruimte uitstralen. De weerbaarheidstrainingen 50+ vrouwen besteden terecht veel aandacht aan deze psychologisch/sociale aspecten van onveiligheidsbeleving.

Participatie van ouderen

In hoofdstuk III van "Ouderen in tel" (2) staat onder "Sociale Veiligheid" (blz. 56) "... Een beleid tot bevordering van participatie zal dan ook gepaard moeten gaan met een

beleid tot vergroting van het gevoel van sociale veiligheid, vooral in de directe leef- en woonomgeving. Zo'n beleid, en de effectieve uitwerking ervan voor ouderen, is gediend met een algemene en integrale aanpak op wijk- en buurtniveau ..." Algemeen betekent in mijn optiek dat ouderen in alle buurtactiviteiten op het gebied van sociale veiligheid betrokken dienen te worden en dat hun belangen stevig meetellen. Integraal vat ik op als een onlosmakelijk verband van individuele, sociale en ruimtelijk/technische aspecten van sociale veiligheid, dus én weerbaarheidstraining én buurtcontacten; een meldpunt voor klachten én gestructureerd overleg met ambtenaren, woningbouwvereniging, politici. Een nieuwe generatie van "jonge ouderen", die hun plek in de samenleving willen blijven innemen, heeft zeker belangstelling om actief te werken aan een sociaal veiliger omgeving.

Voor wie ouderen wil betrekken bij activiteiten op het gebied van sociale veiligheid, heb ik inmiddels een aantal aandachtspunten en tips geïnventariseerd:

- * vertrek niet vanuit "problemen", maar ga uit van "mogelijkheden", vanuit wat mensen (nog) wel kunnen/willen. Onveiligheid, angst, dreiging zijn geen prettige gevoelens, begrippen om mee aan de slag te gaan; het roept reacties op van ontkenning, afweer en onmacht. Begin bv. bij "veiligheid in en buiten huis" of bij burenbuurtcontacten. Mensen (en zeker ouderen) willen niet voor zeurpiet en zielepoot versleten worden; houd daar rekening mee wanneer je ervaringen en "problemen" inventariseert.
- * ouderen hebben in het algemeen een lagere opleiding dan de generatie van de doorsnee welzijnswerk(st)er. Onderzoek of er behoefte is aan een bepaalde vaardigheidstraining om goed in een bewonersgroep mee te kunnen doen (b.v. verslagen maken, plattegronden lezen, onderscheid feiten-beleving/interpretaties).
- * begin met praktische doelen die op korte termijn tot resultaten kunnen leiden (b.v. voordeurverlichting, een betere bushalte, kierstandhouders, een ontmoeting met een jongerengroep/werker).
- * wees zorgvuldig met je (schriftelijke) informatie; maak mensen niet onnodig bang.
- * Start met een grotere groep dan gebruikelijk, want er is meer kans op uitval door ziekte en sociale verplichtingen.
- * Ouderen stellen een persoonlijke benadering zeer op prijs (werving!). Een gezellige sfeer en een attentie bij ziekte e.d. zijn belangrijk voor blijvende betrokkenheid.
- * Trek voldoende tijd uit voor informeel contact bij het begin en einde van bijeenkomsten.
- * voor ouderen belangrijke items: openbaar vervoer/afstanden tot haltes, aansluitingen, frequentie buiten spits, zichtbaarheid haltes, goede alternatieven zoals buurtbus, (trein)taxi om toch de deur uit te kunnen, verzorgde omgeving, meer vergaderingen, activiteiten, cursussen

Vervolg op pagina 16 - linksonder

Foto: Birgitta Maes

Weerbaarheidstraining 55 + vrouwen in Dordrecht

"...ik heb me opnieuw ingeschreven voor de avondcursus Engels..." vertelt een cursiste die afgelopen najaar niet langer naar les durfde. "...ik had méér aan deze tien lessen dan aan jaren fysiotherapie..." zegt een 82-jarige deelneemster aan de weerbaarheidstraining. En een toehoorder uit de zaal: "...alleen het feit al dat ze alle vijftien de microfoon pakken..., dat heb ik nog nooit eerder gezien, te gek!"

Op 24 januari jl. presenteerden 15 cursistes en hun begeleidster zich aan een zaal vol aandachtige toehoorders van allerlei organisaties uit Dordrecht en omliggende plaatsen. Een hoofdagente van politie hield een korte inleiding over preventie en politietoezicht en beantwoordde vragen uit de zaal. Daarna werd de video: "Cursus weerbaarheid vrouwen 55+"** vertoond, waarin filosofie en opzet van de cursus worden uiteengezet.

Na de pauze kwam de cursusgroep zelf voor het voetlicht d.m.v. een forum waaraan alle cursistes en de begeleidster mee deden.

"Ik heb geleerd om vaker nee te zeggen; ik claim nu zowel thuis als op straat mijn eigen ruimte". "Ik heb aandacht gekregen voor lichaamsstaal". "Ik ben nu veel alert; ben me meer bewust van mijn omgeving". "Ik heb geleerd wat ik nog allemaal met m'n stok kan doen om me te verdedigen".

Het belangrijkste principe van de training is dat steeds wordt uitgegaan van wat elke vrouw nog wél kan. Het belangrijkste doel van de cursus is versterking van het zelfvertrouwen.

Vervolg van pagina 15

overdag, mensen aan je voordeur (controleurs, colporteurs, "nep-pers"), inbraakpreventie, wonen op de begane grond.

1. "Het onherbergzame wonen", Karen Wuertz, Leiden 1989
2. "Ouderen in tel", Regeringsnota Ouderenbeleid 1990-1994, S.D.U Uitgeverij

Ans van de Scheur

Dat dat doel ruimschoots gehaald werd, straalden alle vijftien 55+ vrouwen uit in woord en lichaamsstaal!

In Dordrecht werd het initiatief voor deze training genomen door een wijkcentrum voor ouderen, dat het nu overdraagt aan de Sportraad (Fit 50+) en de verschillende buurthuizen. De gemeente heeft een budget om meerdere trainingen te subsidiëren (kosten voor deelneemster ca. f 45,-)**.

Deze 15 oudere vrouwen nemen weer/meer actief deel aan het culturele en maatschappelijke leven. Wellicht is een aantal van hen gemotiveerd om ook in breder verband zich in te gaan zetten voor een sociaal veilige stad en buurt. Het was een inspirerende middag.

Ans van de Scheur

* De video duurt 12 minuten en is te huur voor f 10,- (excl. verzendkosten) bij de SOWOG in Den Haag, tel. 070-3643818

** Informatie/advies bij Provinciale Sportraad. L.S.Z./Kenau 020-893181. Subsidies uit o.a. Sociale Vernieuwing, Flankerend ouderenbeleid, Criminaliteitspreventie.

Sociaal veilig ontwerpen, v.d. Voort en v. Wegen.

Uitgave van T.H. Delft (015-784737) Checklist ten behoeve van het ontwikkelen en toetsen van (plannen voor) de gebouwde omgeving. Dit boek geeft aan de hand van een checklist ontwerp- en beheersuggesties om een zo veilig mogelijke omgeving te creëren. De schrijvers houden zich bezig met de vormgeving en inrichting van de gebouwde omgeving. Veel voorkomende (kleine) criminaliteit krijgt veel aandacht als bron van onveiligheidsgevoelens. Het boek is voor ontwerpers en beleidmakers geschreven; bewoners zullen er praktische informatie in vinden voor overleg met ambtenaren en ontwerpers. De immateriële kant van sociale veiligheid blijft geheel buiten beschouwing. A.v.d.S.

Sociale veiligheid in de praktijk

Een uitgave van Volkshuisvesting van Rotterdam (tel. 010-4895580) Een onderzoeksrapport naar de resultaten van actieve aandacht voor sociale veiligheid bij nieuwbouw- en renovatieplannen. Voornaamste conclusies: checklisten worden niet gebruikt; last minute bezuinigingen zijn vaak ten nadele van sociale veiligheid; bedreigend woongedrag van bewoners maakt elk complex sociaal onveilig, hoe goed het ontwerp ook mag zijn; aan bergings(in)gangen wordt te weinig 'ontworpen'. A.v.d.S.

Expertisecentrum Samenlevingsopbouw
Singel 272, 3311 HK Dordrecht, Tel.: 078 - 141443

berichten en artikelen over
SOCIALE VEILIGHEID

REDACTIE: Betty de Groot - opbouwwerkster Hoogvliet, Gera Hospers - konsulente vrouwenwerk PRISMA Tilburg, Anita Schwab - opbouwwerkster voorlichtingsproject SOS Den Haag, Ans van de Scheur (eindredactie) Expertisecentrum Samenlevingsopbouw

Beroep, Werklast, Gezondheid en Welzijn

Deze uitgave van het Nederlands Instituut voor Arbeidsomstandigheden in samenwerking met het Coronel Laboratorium van de Universiteit van Amsterdam en de Bedrijfsgezondheidsdienst Oost-Gelderland is een beknopte versie van de grote "Arbo-atlas" (Atlas Gezondheid en Werkbeleving naar Beroep). Hoofddoel van het project waarvan deze Atlas een resultaat is, is het beschrijven en in kaart brengen van klachten met betrekking tot gezondheid en werkbeleving zoals deze worden gerapporteerd door werknemers in uiteenlopende beroepen. Deze beschrijving is gebaseerd op de vragenlijstgegevens van het Periodiek Bedrijfsgezondheidskundig Onderzoek (PBGO). De vragen hebben met name gezondheid en werkbeleving tot onderwerp.

Ook wordt getracht voor elk van deze beroepen de arbeidsgebonden bijdrage aan het klachtenpercentage op de gezondheidsvragen te duiden. Nevendoel van het project is de ontwikkeling van presentatievormen voor PBGO-gegevens van groepen werkenden. De presentie van de beknopte atlas is een tweeledige. Enerzijds is er de Klachtenatlas.

Hierin wordt per vraag uit de vragenlijst weergegeven welke score de afzonderlijke beroepen hebben op de klachtenschaal voor die vraag. Vervolgens wordt de Beroepenatlas gepresenteerd. Hierin wordt per beroep weergegeven hoe de klachtenscore van dat beroep is op de afzonderlijke vragen. Het is van belang te beseffen dat de beknopte atlas gegevens bevat uit de regio Oost-Gelderland. Er is gebruik gemaakt van het laatst afgenomen PBGO onder 36.000 werknemers. Ongeveer 80 % van de werknemers neemt deel aan het onderzoek. Deze omvang van het bestand maakte een opsplitsing mogelijk naar beroep en geslacht. Dit resulteerde in 129 beroepen met

mannelijke en 19 beroepen met vrouwelijke werknemers. Deze, in totaal 148 beroepen omvatten elk voldoende personen om betrouwbare klachtenpercentages te kunnen berekenen. De indeling naar beroepen is gebaseerd op de CBS-beroepen-classificatie.

De Klachtenatlas

Een aantal vragen uit de PBGO-lijst is niet in de Atlas opgenomen, bijvoorbeeld omdat deze alleen betekenis hebben op individueel niveau. Ook was er een categorie vragen waarvan de relatie met arbeidsfactoren onwaarschijnlijk werd geacht. Gelet op het belang voor de praktijk van de bedrijfsgesondheidszorg, om aanknopingspunten te geven voor preventief beleid, hebben de onderzoekers met name vragen met betrekking tot lichamelijke en geestelijke inspanning alsmede aandoeningen van het bewegingsapparaat geselecteerd. Psychische aandoeningen alsmede aandoeningen van het bewegingsapparaat zijn immers de twee belangrijkste redenen van blijvende arbeidsongeschiktheid in Nederland.

In de Klachtenatlas worden voor de 148 beroepen de gestandaardiseerde percentages klachten weergegeven. Per vraag worden op één pagina ofwel de beroepen met de mannelijke, ofwel die met de vrouwelijke werknemers weergegeven. Er bestaat een significant verschil tussen de spreiding van klachten over de beroepen met betrekking tot de gezondheidsvragen enerzijds en de werkbelevingsvragen anderzijds. De gezondheidsvragen leiden tot een normaalverdeling over de beroepen. De werkbelevingsvragen vertonen daarentegen een veel meer gespreide, vaak ook asymmetrische verdeling. Dit kan beschouwd worden als een ondersteuning van de veronderstelling dat de beantwoording van de werkvragen grotendeels verwijst naar arbeidsgebonden klachten.

De Beroepenatlas

Zoals hierboven al vermeld hebben de onderzoekers naar aanleiding van het materiaal in totaal 148 beroepen geselecteerd, 129 mannelijke en 19 vrouwelijke. Deze beroepen worden geconfronteerd met de uitkomsten van de werkbelevings- en gezondheidsvragen. Voor elk beroep worden de resultaten weergegeven in drie figuren met histogrammen, twee voor de gezondheidsvragen en een voor de werkvragen. De Atlas geeft een grote hoeveelheid informatie over verschillen tussen beroepen met betrekking tot talrijke aspecten van gezondheid en werkbeleving. Bij de interpretatie van de resultaten moet men met een aantal beperkingen van het materiaal en de methode rekening houden. Zo is het materiaal gebaseerd op PBGO's die zijn verricht door de BGD Oost-Gelderland: het is afkomstig uit een regio. De respons is nooit 100%. Met de gehanteerde methode wordt voorbijgegaan aan het feit dat sommige arbeidsfactoren al snel tot klachten kunnen leiden, andere echter pas op termijn. Verschillen tussen beroepen kunnen ten dele samenhangen met verschillen in sociaal-economische status. Laatstgenoemde verschillen kunnen op zichzelf gepaard gaan met verschillen in gezondheid en gezondheidsbeleving, los van de invloed van het beroep.

De informatie uit deze Atlas kan op zichzelf, maar liefst in combinatie met aanvullende informatie bijvoorbeeld uit de registratie van arbeidsomstandigheden, ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid, belangrijke aanwijzingen opleveren over beroepsspecifieke risico's met betrekking tot gezondheid en welzijn. In de toekomst, als meer en breder samengestelde informatie beschikbaar komt, bijvoorbeeld door middel van een nationaal peilstation voor

Manifestatie werken aan sociale veiligheid

het PBGO, zal van meer beroepen op deze wijze een beeld kunnen worden gegeven. Dit beeld zal dan ook meer algemene geldigheid kunnen bezitten, met name indien de gegevens uit meerdere regio's afkomstig zijn. Indien er middelen ter beschikking worden gesteld om een dergelijk peilstation mogelijk te maken, zal het Atlas-instrument ten volle kunnen worden benut als een informatiebron voor de vormgeving van het Arbeidsomstandighedenbeleid.

Beroep, Werklast, Gezondheid en Welzijn - Een beknopte atlas van arbeidsbelasting en gezondheid: vergelijking van een aantal beroepen. Prijs: f 20,-. Een uitgave van het NIA, Postbus 5665, 1007 AR Amsterdam. Telefoon: 020-5498611 ISBN 90-6365-039-6. ■

In Zalencentrum Zeezicht te Utrecht zal op 14 juni de manifestatie "Werken aan sociale veiligheid" worden gehouden.

De manifestatie is bedoeld voor al die mensen die zich in bewonersgroepen, ouderenorganisaties, vrouwengroepen, sociale veiligheidsprojecten, enz. bezig houden met scholing rond het thema sociale veiligheid.

's Morgens zullen drs. A. Rook (dir. criminaliteitspreventie van het ministerie van Justitie en drs. K. Wuertz (onderzoekster R.U. Leiden) inleidingen verzorgen en wordt het eerste exemplaar van het werkboek "Een blokje om", 50 werkvormen over sociale veiligheid aan het Tweede Kamerlid Mieke van de Burg (PvdA) aangeboden. Verder wordt er een projecten- en materialenmarkt gehouden en 's middags zijn

er workshops georganiseerd. De kosten bedragen f 75,- p.p., voor bewoners f 50,- (incl. werkboek en lunch).

Voor meer informatie en opgave kunnen terecht bij het Expertisecentrum Samenlevingsopbouw, Singel 272, 3311 HK Dordrecht, tel. 078-141443/131595. ■

Rural development en community development - the European context

Het Europese platteland verkeert in een overgangperiode en is onderwerp van verstreckende verandering. Dit is het resultaat van een combinatie van technologische, industriële, economische en ruimtelijke factoren, die tezamen het leven van de plattelandsbevolking beïnvloeden. Het ziet er naar uit dat het opengooien van de grenzen en daarmee de voltooiing van één Europese markt, voor achterstandsgebieden een nog verdere economische achteruitgang zal gaan betekenen.

In Nederland is al jaren zichtbaar dat schooltjes sluiten, het openbaar vervoer afkalft, winkels en andere voorzieningen verdwijnen, jongeren het platteland ontvluchten, de regionale werkloosheid hardnekkig is en wrijvingen tussen autochtonen en allochtonen ontstaan. Dit zijn, zeker door de kleinschaligheid van Nederland, nog tamelijk onschuldige verschijnselen, vergeleken bij wat er in de Zuid-Europese landen gebeurt, waar hele dorpen in één keer worden weggesaaid. Op een internationaal seminar kwamen onder andere de problemen en ontwikkelingen op het platteland ter sprake. Willem van de Wetering doet hiervan verslag.

Het onlangs opgerichte Combined European Bureau for Social Development, waarvan de Nederlander Van Rees directeur is, organiseerde in maart in het Luxemburgse gehucht Remich zijn eerste internationale seminar over de Europese context van de methodiek opbouwwerk en de ontwikkelingen ten plattelande.

Op het seminar wisselden 50 deelnemers uit 10 landen (onderzoekers, opbouwwerkers, methodiekontwikkelaars) ervaringen uit, lieten zich informeren over beleidsprogramma's van de Europese Commissie en legden de basis voor meer permanente methodiekontwikkeling.

Leader en Miriam

De nadruk van de politiek van de Europese Commissie ligt op de landbouwpolitiek. Van alle subsidies gaat 65% naar de landbouw voor modernisering, ruilverkavelingen, trainingsprogramma's, proefboerderijen en produktsubsidies. Het Regional Policy Fund, gericht op herstructurering (industrialisatie) en

het Social Fund (Poverty III, educatie) steken daar schril bij af. Volgens Anton Hardt, secretaris-generaal van het Centre Européen pour la promotion et la formation en milieu agricole et rurale te Brussel is het kenmerk van alle programma's van de Europese Commissie, dat de subsidies pas na lange procedures kunnen worden verkregen en dat de landen zelf ook bijdragen moeten verstrekken. Deze laatste voorwaarde is uiteraard ingebakken, omdat de aangesloten landen niet willen dat de Europese Commissie buiten hen om projecten organiseert. Dit uitgangspunt verhoogt het bureaucratische gehalte van de Europese Commissie. Er bestaat geen apart fonds voor de ontwikkeling van het platteland (rural development). Binnen het Regional Policy Fund kent de Europese Commissie wel het programma LEADER (Local European Development Agencies), bedoeld voor bepaalde regio's waar sprake is van een ontwikkelingsachterstand. In Nederland wordt het LEADER-programma gebruikt voor de noordelijke provincies. In voorbereiding is momenteel ook het programma MIRIAM, dat niet gebou-

den is aan van tevoren geselecteerde regio's. Dit programma maakt het mogelijk regionale informatiecentra op te richten waar informatie wordt verzameld en doorgegeven met geavanceerde communicatiemiddelen. Er zijn momenteel negen proefgebieden waar MIRIAM wordt uitgetoetst. Geen van deze proefgebieden valt binnen het Nederlandse grondgebied. De informatie over de programma's van de Europese Commissie in Nederland en andere Europese landen is gebrekkig. Om subsidies los te weken moet men het circuit kennen en kenelijk een beetje vertoeven in de Europese Bobo-cultuur.

Lens-methode

Op het seminar werden enkele voorbeelden van 'good practice' gepresenteerd. Onderzoeker Attema (Wesson, Deventer) hield een lezing over de door haar ontwikkelde LENS-methode voor de toekomstanalyse van wijk en dorp. De Nederlandse handleiding verschijnt binnenkort. De reacties op de methode waren sterk nationaal, soms zelfs nationalistisch, gekleurd.

De Denen, wilden er meteen mee aan het werk, want het past heel goed in hun Village Project Scheme, waarmee ze in drie jaar tijd 60, vaak buitengewoon interessante leefbaarheidsprojecten hebben gerealiseerd. De Engelsen overwogen de onderzoeksmethode een keer uit te proberen. Volgens de Ieren is hun land niet zo democratisch en wordt er toch niet geluisterd naar uitkomsten van goed panelonderzoek. De Zuid-Europeaanen hebben nog geen infrastructuur voor opbouwwerk en vinden de methode net iets te ingewikkeld voor self-survey.

A rural community work model

De Engelsen Henderson en Francis presenteerden een nieuw model voor opbouwwerk op het platteland dat was gebaseerd op onderzoek in Engelse "buitengebieden". Vrijwel algemeen was het commentaar dat er nog geen sprake was van een kant-en-klaar model. Veel verder dan de constatering, dat stedelijk opbouwwerk meestal inhoudt dat werker en cliënt-systeem veelvuldig direct spontaan contact hebben en dat het contact in plattelandssituaties vaker op afspraak/tijdens bijeenkomsten verloopt, kwam men eigenlijk niet. Bovendien riepen noties als vermeend conservatisme, grotere bereidheid tot zelfhulp en door plaatselijke autoriteiten bewaakte verborgen problemen de nodige reacties op. Enige "stereotypering" was Henderson en Francis niet vreemd. Opvallend was dat als reactie op de Engelse presentatie een ouderwets ideologisch debat dreigde te ontstaan over de uitgangspunten van de methodiek opbouwwerk.

Portugal

De infrastructuur voor opbouwwerk in de Zuid-Europese landen is nog nauwelijks ontwikkeld. Wat er gebeurt lijkt nog het meest op socialplanning, zoals we dat in Nederland kennen uit de jaren 50 en 60. De Portugezen verzorgden geen officiële presentatie van "good-practice", maar waren "off-stage" de meest boeiende vertellers, samen met de dorpsdokter uit Lapland met een praktijk van 3000 bewoners in een gebied zo groot als de helft van België. De video over projecten in bergdorpen in het zeer arme Noord-Portugal straalde een groot enthousiasme voor prachtig pionierswerk uit, waar het gezamen-

lijk voorbereiden van dorpsfeesten (met speenvarken aan het spit) belangrijke werkresultaten zijn. De Portugezen hadden de nodige sceptis tegen de Europese gedachte. Schaalvergroting van de landbouw zou in Portugal dan ook desastreus zijn. De ontwikkeling van het massatoerisme aan de Portugese kust werkt als een schrikbeeld. Men ziet veel meer in kleinschalig plattelandstoerisme, bijvoorbeeld waar leegstaande grote landhuizen gebruikt zouden kunnen worden voor "agroturismo". Zij wezen, terecht, op de historische banden met Noord-Afrika waar individuele creativiteit een belangrijk kenmerk is. Niemand begrijpt ook waarom een zonovergoten sappige tomaat uit Portugal geen afzetgebied vindt, terwijl smakeloze Nederlandse watermatten nota bene met enorme EG subsidies, de natuur voor gek zetten.

Iers netwerk

De katholieke Ieren, die hun eigen Sister Stan, niet te verwarren met Sir Stan, hadden meegenomen legden een duidelijke relatie tussen de ontwikkelingen op het platteland en de Poverty programma's van de Europese Commissie. Zuster Stan is de centrale figuur in het Transnational European Network of Rural Areas, waarmee bijvoorbeeld de "Arme kant van Nederland" enige relatie heeft. Hoe Europees dit netwerk is, werd niet duidelijk, maar de relaties tussen armoede en plattelandsonwikkeling lijkt een typisch Ierse benadering. Belangrijkste doel is een poot aan de grond te krijgen in Brussel, waar men dan ook een enkele onderzoeker met een eigen kantoor heeft gestationeerd, die het European Poverty III Program op z'n (Ierse) bruikbaarheid onderzoekt. De Ieren begrepen niets van het veelvuldig cynisme over hun constructie.

Nederland

De Nederlandse delegatie (vier Friezen en twee Hollanders) kwam tijdens het seminar tot de conclusie dat het Nederlandse netwerk van kleine kernen verder kan worden ontwikkeld. Op gemeentelijk en provinciaal niveau leeft het thema van de leefbaarheid van het platteland sinds enige tijd weer sterker, maar op rijksniveau (Rijksplanologische Dienst en Tweede Kamer bijvoorbeeld) is geen sprake van krachtige impulsen, omdat aan de lobby naar Den Haag geen enkele strategie ten grondslag ligt.

Daarnaast moest worden geconcludeerd dat de tegenstelling Noord-Zuid steeds beschamender proporties aanneemt. Volstrekt overbodige productiesystemen (glascultuur) in de noordelijke landen brengen de zuidelijke landen in grote moeilijkheden. Van Rees schetste in zijn bijdrage aan het seminar een somber beeld van een Europa dat de interne tegenstellingen blijft ontkennen en dat in sociaal opzicht niets voorstelt. Van solidariteit is geen sprake zolang het Noord-Europese superioriteitsgevoel blijft bestaan en wordt verwacht dat Zuid-Europa zich aan de bestaande markt moet aanpassen.

Willem van de Wetering, Weson, Pietersbaan 2, 7411 GV Deventer ■

Quartiers en Crise

Het Regionaal Ontwikkelingsfonds van de EG heeft het beheer van een omvangrijk uitwisselingsprogramma van achterstandswijken in steden binnen de Europese Gemeenschap toegewezen aan het Landelijk Samenwerkingsverband Achterstandsgebieden in Nederland. Onder de titel 'Quartiers en crise' is recentelijk de voorbereiding van het Europese programma ter 'revitalisation' oftewel het opnieuw tot leven brengen van achterstandsgebieden, in 25 Europese steden van start gegaan. Het project is voortgekomen uit een uitwisselingsproject tussen vijf landen dat in de afgelopen jaren is uitgevoerd.

Uit oogpunt van zorgvuldig beheer van het project hebben het LSA en het Landelijk Platform Opbouwwerk een afzonderlijke rechtspersoon in het leven geroepen: de Stichting LSA/Quartiers en Crise/CEE. Hieronder volgt een impressie.

Reizen en leren

Als uitgangspunt voor het vorige programma diende het principe van de 'pedagogiek van het reizen'. Reizen is leren, dus. Professionals in het uitvoerend werk uit vijf landen hebben gedurende een jaar ervaringen uitgewisseld over de projecten in hun wijk. In juli 1990 werd het eerste project afgesloten met een bijeenkomst van honderd professionele werkers die afwisselend als stagiaires, ondervragers namens hun eigen stad en beschrijvers van de door hen bezochte wijk betrokken zijn geweest. Want dat is het aardige van dit project: het zijn niet zo zeer tien Europese steden die het hebben gedragen als wel tien wijken in die steden. Dit zijn de notoire achterstandsgebieden oftewel de 'quartiers en crise' waaraan het project zijn naam ontleent. Men kan zich afvragen wat de karakteristieken van deze wijken zijn en wat ze gemeenschappelijk hebben. Ofschoon het

soms nieuwbouwwijken en soms oudere wijken betreft hebben ze met elkaar gemeen dat ze afgesneden zijn van de rest van de stad door fysieke barrières zoals spoorlijnen, autowegen en braakliggende (industrie) terreinen. Ten aanzien van arbeid kan men verschillen in houding tussen de bewoners van de tien landen aantreffen. Ook bestaan er

belangrijke verschillen ten aanzien van de bestuursstructuur in de landen. De verschillen verhinderen echter niet dat men overal de typische sociale problematiek aantreft van een gemarginaliseerde wijk die fungeert als vergaarbak van groepen zoals: werklozen, randgroepjongeren, eenoudergezinnen, verslaafden en vaak ook immigranten. De wijken hebben dus een bepaalde concentratie van sociale problemen gemeen. Deze problematiek leidt in alle steden tot vergroting van de kloof tussen arm en rijk. Het eerste programma heeft ondermeer opgeleverd dat er een bepaalde consensus tussen alle betrokken wijken en steden is geconstateerd met betrekking tot de aanpak van de problemen in deze gebieden. Men is het er over eens dat een geïsoleerde aanpak van bijvoorbeeld de woningen en woonomgeving op zich niet

zoveel zin heeft als niet tegelijkertijd de werkloosheid, onderwijsachterstand en criminaliteit of drugsproblematiek worden bestreden. Een integrale aanpak dus waarbij een actieve betrokkenheid van bewoners in deze gebieden zelf voorop staat.

De integrale aanpak

In het nieuwe programma blijft deze integrale aanpak het centrale thema, en zullen naast professionals ook leden van bewonersorganisaties en lokale politici aan de uitwisselingen deelnemen. Het uitwisselingsprogramma wordt inhoudelijk door een kleine wetenschappelijke staf begeleid. Het nieuwe programma heeft een looptijd van twee jaar. De totale kosten worden geraamd op ruim 2,6 miljoen gulden, waarvan de Europese Commissie 60 % betaalt en de betrokken steden zelf de rest moeten aanvullen.

Het programma moet resulteren in een netwerk tussen 25 steden in tien Europese landen rond de aanpak van achterstandsgebieden. Men gaat samen werken in de vorm van uitwisseling van ideeën en projecten, methodiekvergelijking en een gezamenlijke (politieke) lobby richting EG en nationale overheden om economische ontwikkeling en stimulering te koppelen aan sociale ontwikkelingen van andere gebieden. De kandidaatsteden voor Nederland zijn: Eindhoven, Groningen en een deelgemeente in Rotterdam.

Een internationale stuurgroep onder voorzitterschap van de beleidssecretaris van het LSA, Henk Cornelissen is de verantwoordelijke instantie voor het programma. Het LSA heeft de leiding over de uitvoering en beheert de financiën.

Voor meer informatie kan men terecht bij het LSA, Prinsegracht 51, 2512 EX Den Haag, tel. 070-3804431.

Buurtvrouwen organiseren zich in platformen

Het succes van de Amsterdamse vrouwenplatforms begint door te dringen in andere steden. Steeds meer opbouwwerksters zoeken naar methodieken om vrouwen te betrekken bij ontwikkelingen in de buurt m.b.t. buurtbeheer, sociale veiligheid, sociale vernieuwing, milieuschone acties etc. Het boekje "Vrouwen nemen de leiding" geschreven door led Guinée en Mariet Schoenmakers is daarvoor een goede handleiding. De werkwijze volgens het steungroepenmodel is een werkwijze die vrouwen vooral aanspreekt. In Leeuwarden, Leiden, Rotterdam en Deventer zijn de eerste aanzetten gedaan voor de oprichting van buurtvrouwenplatforms. Het Leadership Institute in Amsterdam en het Expertisecentrum Samenlevingsopbouw geven adviezen en trainingen aan welzijnswerksters en buurtvrouwen ter ondersteuning van het werken met vrouwen. Beide instellingen onderzoeken en beschrijven de ervaringen en zullen er rond de zomer over publiceren. Momenteel worden er voorbereidingen getroffen om een studiereis naar de Verenigde Staten te maken om daar die vrouwen en organisaties daar te ontmoeten, die aan de wieg hebben gestaan van het "Leadership Support Group" model.

Wie kennis wil maken met het werk van de Amsterdamse platformen kan voor een paar gulden het verslag bestellen van een excursie (najaar 1990) van 12 opbouwwerksters uit heel Nederland naar deze platformen. ■

Een nieuwe naam, een nieuw gezicht

Na 15 jaar heet het Werkcentrum Opbouwwerk Zuid Holland

SAMEN LEVINGS
EXPERTISE CENTRUM
OPBOUW

Het adres is ongewijzigd: Singel 272, 3311 HK Dordrecht, tel: 078-141443

Mütterzentren, een inspiratiebron voor vrouwengroepen

In 1981 werden in Duitsland de eerste Mütterzentren opgericht. Het zijn ontmoetings- en werkplaatsen voor vrouwen, in het bijzonder voor vrouwen met kinderen, waar speel- en leefruimte voor kinderen aanwezig is. De moedercentra vormden het begin van een nieuwe beweging. Inspelen op de maatschappelijke positie van vrouwen met kinderen is vanaf het begin steeds het uitgangspunt geweest bij het ontwikkelen van plannen om moedercentra op te richten.

Het aanbod van een moedercentrum sluit aan bij de behoeften van deze vrouwen. Binnen het centrum is het ontwikkelen van mogelijkheden om met conflictsituaties te kunnen omgaan een wezenlijk onderdeel. Het contact van moeders met de buitenwereld, zonder dat er sprake is van formele deelname aan de

arbeidsmarkt, wordt weer hersteld. In een moedercentrum eisen vrouwen ruimte voor de verschillende fasen in hun leven.

Gestimuleerd door het succes van de moedercentra (nu 200 in Duitsland) is er sinds een half jaar de initiatiefgroep Moedercentra Nederland actief. Deze initiatiefgroep doet onderzoek naar de wenselijkheid van het Duitse concept voor de Nederlandse situatie. Ze heeft daarvoor een bezoek gebracht aan 3 Mütterzentren en ontwikkelt 2 buurtinitiatieven, nl. in Hoogvliet (R'dam) en in Deventer. Met deze activiteiten wil ze ook een bijdrage leveren aan de maatschappelijke discussie over de herverdeling van het betaalde en onbetaalde werk. Ze organiseert activiteiten voor vrouwen over emancipatie en moederschap op buurtniveau.

Wie geïnteresseerd is kan de brochure "Wat zijn Moedercentra" en het reisverslag "Mütterzentren in München" bestellen bij het Expertisecentrum Samenlevingsopbouw. ■

Op vier plaatsen in het land wordt gewerkt aan de ontwikkeling, verbetering en vernieuwing van de methode opbouwwerk ten behoeve van beroepskrachten en vrijwilligers die samen met de bevolking naar een duurzame oplossing van maatschappelijke problemen streven. De werkplaatsen (WESON, WONN, Expertisecentrum Samenlevingsopbouw en WOZON) geven vanuit hun eigen regio aan deze landelijke ontwikkeling gestalte door middel van onderzoek, advisering, scholing, projectontwikkeling en publicaties. ■

Ouderenorganisaties in beweging

In haar ontwikkelingstraject "Ouderen" is Weson in 1988 gestart met het project "Plaatselijke Ouderenorganisaties in Beweging". In dit project wil Weson door middel van theoretische studie en praktijkgericht onderzoek komen tot een aantal aanbevelingen voor het handelen van ouderenorganisaties en hun eventuele ondersteuners. Het gaat daarbij om aanbevelingen die kunnen bijdragen tot vergroting van de bestuurlijke effectiviteit van deze organisaties. Het project is ontwikkeld in nauwe samenwerking met het Instituut voor Sociale Pedagogiek en Andragogiek (ISPA) van de Katholieke Universiteit te Nijmegen.

1991 zal in het teken staan van de afronding van het praktijkgerichte onderzoek (de case studies) en van het opstarten van een ontwikkelingscursus voor het kader van plaatselijke afdelingen van ouderenbonden.

In 1990 zijn diverse case studies bij plaatselijke afdelingen van ouderenbonden uitgevoerd. In de rapportage van de cases wordt onder meer ingegaan op bestuurlijke effectiviteit, organisatiestructuur in relatie tot dynamiek en complexiteit van de omgeving, leiderschap, motivatie, organisatiecultuur, het samenwerken als team en kaderwerving en -training.

De rapporten kunnen besteld worden door het vermelde bedrag over te maken op giro 3919419 t.n.v. Weson te Deventer onder vermelding van het bijbehorende nummer: PCOB-Kampen f 15,00 – OUD-90.060, ANBO-Arnhem f 15,00, OUD-90.321 ANBO-Anoniem, f 15,00 – OUD-90.682, KBO-Lichtenvoorde f 15,00 – OUD-91.048.

*Jos Jansen, Weson, Pikeursbaan 2,
7411 GV Deventer, tel:
05700-15766/14144* ■

Gemeentelijk minimabeleid in Overijssel

Sociale vernieuwing en arbeidsongeschiktheid zijn in, gemeentelijk minimabeleid is even uit. Dat kan heel snel veranderen als de herziening van de Algemene Bijstandswet (ABW), waarover maatschappelijke groeperingen en adviesorganen zich momenteel buigen, haar beslag krijgt. Tezijntijd zal dat resulteren in een publiek debat. Bovendien ontwikkelt zich een discussie rond het thema burgerschap, en ook daar komt de positie van de minima in de samenleving ter sprake. Het lijkt noodzakelijk goed op de hoogte te blijven van de ins en outs op het terrein van het gemeentelijk minimabeleid. Bestonden er al inventarisaties van de situatie in Brabant en Gelderland, over het gemeentelijk minimabeleid in Overijssel is onlangs bij Weson een rapport verschenen. Het beschrijft in detail de ontwikkeling van het ge-

meentelijk minimabeleid in alle Overijsselse gemeenten in de periode 1987-1990 en analyseert het proces als het zetten van stappen in de richting van de verzorgingsstad. Het rapport laat zien dat er nog altijd grote verschillen zijn in het minimabeleid van gemeenten. Aan het beleid als geheel – de mogelijkheden binnen het kader van de ABW, de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen, de betaling voor diensten naar draagkracht, de minimafondsen, de voorlichtingsactiviteiten en de cliëntenparticipatie – worden geen nieuwe elementen toegevoegd. De invloed van uitkeringsgerechtigden op het minimabeleid is gering. Sociale vernieuwing en gemeentelijk minimabeleid hebben (nog) weinig met elkaar te maken. Gemeenten lijken te wachten op de uitkomst van de discussie over de herziening van de Algemene Bijstandswet.

Het rapport "Bouwen aan de verzorgingsstad" kan worden besteld door overmaking van f 11,25 op postbanknummer 3919419 ten name van Weson, Deventer, onder vermelding van bestelnummer IGM-91.087.

*André Bons, Weson, Pikeursbaan 2,
7411 GV Deventer, tel.:
05700-15766/14144.* ■

Outputfinanciering: middel of mythe?

In opdracht van het Landelijk Overleg Werkloosheid (LOW) is onderzoek gedaan of outputfinanciering bruikbaar is bij concrete projecten voor langdurig werklozen. De mogelijkheden om werklozen naar werk te begeleiden en bemiddelen nemen namelijk het laatste jaar toe. Te denken valt aan arbeidspools, sociale vernieuwing (banenpools), heroriënteringsgesprekken e.d. De bemiddeling zal bij meer mogelijkheden echter niet per definitie eenvoudiger worden. Gezien de ver grote mogelijkheden vraagt de organisatie van de bemiddeling van werklozen naar diverse vormen van arbeid en/of scholing toenemende aandacht en verbetering.

Outputfinanciering is een middel dat de efficiëntie en effectiviteit van overheidsbeleid en -subsidies kan verhogen omdat de financiering direct gekoppeld wordt aan prestatie. Onder outputfinanciering wordt verstaan dat het door de budgetgever toegekende subsidiebedrag uitgaat van de werkelijk geleverde eenheden van een bepaalde kwaliteit. Daarbij geldt voor elk omschreven produkt een normbedrag. De geleverde prestaties, de produkten, staan hierbij centraal als subsidiebele eenheid.

In het onderzoek wordt antwoord gegeven op vragen als:

- wat zijn de voor- en nadelen van outputfinanciering?
- hoe kunnen de nadelen worden ondervangen bij deze vorm van financiering bij het bemiddelen van langdurig werklozen?
- is outputfinanciering een geschikte manier om het bemiddelen van langdurig werklozen naar regulier werk te financieren?

Uit het onderzoek, gebaseerd op literatuurstudie en gesprekken met een aantal voor het onderwerp relevante personen, kan geconcludeerd worden dat aan outputfinanciering haken en ogen zitten.

Wanneer echter de juiste voorwaarden zijn gecreëerd kan outputfinanciering en de daaraan gekoppelde organisatievorm goede vooruitzichten bieden voor succesvolle bemiddeling. In eerste instantie moet gekozen worden voor een aantal experimenten, die de organisatievorm van een projectbureau hebben. Het bureau moet nauw samenwerken met de sociale dienst en het arbeidsbureau, maar ook een duidelijke eigen identiteit bezitten. Het huidige overheidsbeleid, gericht op een decentrale aanpak van de langdurige werkloosheid, schept een uitstekend klimaat voor outputfinanciering.

De grotere vrijheid in besteding van bestaande (verkokerde) geldstromen die het kabinet in het kader van sociale vernieuwing voorstelt, biedt de gemeente financieringsmogelijkheden. Hiermee kan de gemeente optreden als opdrachtgever van lokale projecten, al dan niet deels door die gemeente geïnitieerd.

Gemeenten, of samenwerkingsverbanden gemeente - GAB, kunnen ook contracten afsluiten met de nieuwe Regionale Besturen Arbeidsvoorziening. De gemeenten nemen het initiatief in de zorg voor de langdurig werklozen, terwijl de RBA's een uitgelezen mogelijkheid krijgen om direct 'te scoren'.

Het rapport 'Outputfinanciering; middel of mythe?' is te bestellen bij het Landelijk Overleg Werkloosheid, tel. 038-213366 en kost f 17,50 (excl. verzendkosten). ■

Werkboek sociale zekerheid

Op 27 maart presenteerde de Stichting Ondersteuning Belangenbehartiging het eerste exemplaar van het Werkboek Sociale Zekerheid. Het boek behandelt vrijwel alle sociale verzekeringswetten.

Op het snijvlak van belangenbehartiging, hulpverlening en informatieverstrekking aan mensen die een beroep moeten doen op de sociale zekerheid in ons land zijn veel instanties actief. Ook de belangenorganisaties van en voor uitkeringsgerechtigden bewegen zich op dit terrein en houden spreekuren. Het spreekuurwerk onderscheidt zich van professionele belangenbehartiging doordat de belangenbehartiging, de hulpverlening en de informatieverstrekking verricht wordt door mensen die zelf een uitkering hebben. Het Werkboek is geschreven door deze spreekuurhouders. De inhoud en systematiek zijn gebaseerd op praktijkervaringen en het unieke van dit boek is de koppeling tussen de problematiek van de hulpvrager, de beschrijving van de wet en de verwijzing naar het wetsartikel.

Het Werkboek Sociale Zekerheid is een losbladig werkboek. Jaarlijks zullen abonnees aanvullingen toegezonden krijgen waarin de meest recente wijzigingen in de wetgeving zullen worden verwerkt. Maar ook zullen gebruikerservaringen vanuit de verschillende werksoorten onderdeel uitmaken van de aanvullingen.

Voor meer informatie kan men terecht bij de Stichting Ondersteuning Belangenbehartigingswerk, p.a. Oost Peterstraat 23, 6822 AD Arnhem, tel. 085-459445. ■

Gemeentelijk emancipatiebeleid

Emancipatiebeleid krijgt in gemeenten pas daadwerkelijk aandacht als er een door de gemeenteraad aangenomen emancipatienota is. Voor de verdere ontwikkeling van het gemeentelijk emancipatiebeleid is het van belang dat vrouwengroepen van binnen en buiten de organisatie daar een bijdrage aan leveren. Dit blijkt uit het onderzoek 'Beleid met toekomst', dat is uitgevoerd door de Erasmus Universiteit in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Het onderzoek geeft inzicht in de manier waarop het emancipatiebeleid in gemeenten tot stand komt en beschrijft drie voorbeelden van succesvol gemeentelijk emancipatiebeleid.

Vaak wordt de vrees geuit dat het emancipatiebeleid op decentraal niveau zal veranderen, omdat het te weinig prioriteit zou krijgen. Dit beeld wordt in het onderzoek niet bevestigd. Uit het onderzoek komt naar voren dat weerstanden tegen emancipatiebeleid beter overwonnen kunnen worden naar gelang men meer ervaring opdoet.

De gemeentelijke emancipatienota ontstaat vaak door pressie van buitenaf, meestal van de vrouwenbeweging. Als de emancipatienota is aanvaard, treden vaak weerstanden op tegen het nieuwe beleid. Een wethouder die speciaal is belast met emancipatiezaken kan daar veel aan doen. Ook binnen het ambtelijk apparaat moet er een persoon of een groep zijn die het emancipatiebeleid stimuleert. Zij moeten er voor zorgen dat emancipatie een vanzelfsprekend onderdeel wordt van elk onderdeel van het beleid.

De integratie van het emancipatiebeleid in het algemene beleid verloopt volgens de onderzoekers nog moeizaam. De uitvoering van het beleid is nog te zeer afhankelijk van individuele personen. De oorzaak is wellicht dat het emancipatiebeleid

nog niet lang genoeg wordt uitgevoerd. De onderzoekers constateren dat de structuur voor het beleid er wel is, maar de bijbehorende ambtelijke cultuur nog niet.

In het onderzoeksrapport staat een uitvoerige beschrijving van het personeelsbeleid van de gemeente Delft, het sociale veiligheidsbeleid van de gemeente Leiden en het beleid ten aanzien van de beroepsgerichte volwasseneneducatie van de gemeente Almelo. Het succesvolle emancipatiebeleid van deze gemeenten wordt op onderdelen vergeleken met enkele andere gemeenten. Hierdoor wordt zichtbaar op welke verschillende manieren emancipatiebeleid kan worden gevoerd.

Het onderzoek 'Beleid met toekomst' bestaat uit twee delen. Deel 1 geeft inzicht in de manier waarop emancipatiebeleid in gemeenten tot stand komt. Deel 2 bevat een uitvoerige beschrijving van het beleid van de drie bovengenoemde gemeenten.

De rapporten zijn te bestellen bij VU-GA-uitgeverij, postbus 16400, 2500 BK Den Haag, tel. 070-3614011.

Deel 1 kost f 15,75 (ISBN 90 5250 224 2; deel 2 kost f 50,75 (ISBN 90 5250 225 0). ■

Nieuwe kansen?

Het Nederlands Centrum voor Democratische Burgerschapsvorming organiseert op 21 mei een studiedag over regionale arbeidsvoorziening en stedelijke sociale vernieuwing onder de naam 'Nieuwe Kansen?'. De studiedag is bestemd voor orga-

nisaties van uitkeringsgerechtigden en vrijwilligers; daarnaast voor een gelimiteerd aantal beleidsmedewerkers en wetenschappelijke onderzoekers.

Met ingang van 1991 zijn 28 Regionale Besturen voor de Arbeidsvoorziening ingesteld. De nieuwe structuur moet de rechtvaardigheid en de doelmatigheid van de arbeidsvoorziening vergroten. Een andere belangrijke, recente verandering in het lokaal werkgelegenheidsbeleid werd ingezet met de sociale vernieuwing.

De diverse belangenbehartigingsorganisaties hebben echter geen plaats gekregen in de tripartite besturen en welke rol zij kunnen spelen bij het ontwikkelen en uitvoeren van sociaal vernieuwingsbeleid is eveneens onduidelijk.

Hoe is het nu gesteld met de positie en zeggenschap van de belangenbehartigingsorganisaties en op welke manier kunnen zij meer invloed verwerven op het beleid dat juist hen aangaat?

Op deze studiedag geven diverse inleiders hun antwoord op deze vraag. Liggen er misschien 'nieuwe kansen' voor de organisaties van uitkeringsgerechtigden.

De studiedag wordt gehouden op 21 mei 1991 in het Stadskasteel Oudaen te Utrecht. De kosten (incl. lunch) bedragen f 90,- per persoon voor instellingen en f 30,- per persoon voor uitkeringsgerechtigden.

Voor meer informatie en aanmelding kan men terecht bij NCDB, Prinsenhofsteeg 10, 1012 EE Amsterdam, tel. 020-6245265. ■

Rijksprijs voor bouwen en wonen

Het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer reikt dit jaar voor het eerst de driejaarlijkse kwaliteitsprijs "De bronzen Bever" uit.

Deze prijs is bedoeld voor opdrachtgevers in de woningbouw. Alle grote woningbouwprojecten die in de jaren 1988 t/m 1990 zijn gereed gekomen, kunnen voor de prijs worden aangemeld. Daarbij kan het zowel om koop- als huurwoningen gaan. Behalve nieuwbouwprojecten kunnen, onder bepaalde voorwaarden, ook renovatie- en hergebruiksprojecten meedingen. Hoofdzakelijk is dat het project een voorbeeldfunctie heeft voor de volkshuisvesting in het algemeen. Belangrijk is verder dat deelnemende projecten ten minste 25 woningen moeten omvatten.

Een onafhankelijke jury van deskundigen op het gebied van bouwen en wonen zal de ingezonden projecten onder meer beoordelen op gebruikswaarde van woningen en woonomgeving, toekomstwaarde, duurzaamheid en milieu-effecten, culturele waarde, vormgeving en beleving, kosten in relatie tot kwaliteit en het proces van totstandkoming. Omdat het in de woningbouw uiteindelijk draait om de mensen die er wonen, moeten de opdrachtgevers die voor de prijs in aanmerking willen komen, met de bewoners of hun vertegenwoordigers een bijeenkomst beleggen. Daarin krijgen de bewoners de gelegenheid zich uit te spreken over de kwaliteit van het project. Het verslag van die bijeenkomst moet worden meegezonden aan de jury.

Iedere betrokkene bij een project – opdrachtgever, architect, aannemer of bewoner – kan het initiatief nemen om mee te dingen naar de prijs. De officiële inzending moet echter gebeuren door de opdrachtgever en de gemeente. Opdrachtgevers moeten hun project inzenden via de gemeente. De gemeente beslist hoeveel projecten zij nomineert en hoe zij de selectie maakt. Uiterlijk 15 juni 1991 moeten alle gemeentelijke nominaties binnen zijn.

De prijs die de winnende opdrachtgever ontvangt bestaat uit een geldbedrag van f 50.000,- dat de winnaar naar eigen inzicht kan besteden aan verdere kwaliteitsbevordering in de volkshuisvesting en een kunstwerk dat geplaatst kan worden aan of bij het winnende project.

Een informatiemap over de procedure en voorwaarden kan aangevraagd worden bij het jury-secretariaat, p/a NIROV, postbus 30833, 2500 GV Den Haag, tel. 070-3469652 (mevr. A. Zoontjens/mevr. A. Nieuwenhuis).

"In de woningbouw draait het uiteindelijk om de mensen die er wonen."

Wij werken o.a. voor: het algemeen maatschappelijk werk, de gezinszorg, het opbouwwerk, woningcorporaties, de gezondheidszorg en het onderwijs. Op dit moment voeren wij b.v. enkele grotere voorlichtings-projecten uit voor het ministerie van WVC.

Voor een PR-plan haal je een specialist in huis

Non-profit organisaties willen markt- en cliëntgericht werken. Daarvoor is een effectief P.R.-beleid een onmisbaar instrument.

Zaken als in- en externe communicatie, beeldvorming, huisstijl, publiciteit en drukwerk komen daarbij aan bod. En soms ook een studiedag, symposium of congres. De belangrijkste voorwaarde is, dat het op professioneel niveau moet plaatsvinden. Dus schakel je een specialist in. Een bureau dat de non-profit sector goed kent. Dat bovendien als enige in Nederland alles in huis heeft om samenstelling en uitvoering van een doeltreffend P.R.-beleid te realiseren:

- ervaren public relationsadviseurs;
- publiciteitsadviseurs en tekstschrijvers;
- een eigen congresbureau;
- grafische vormgevers;
- een moderne tekstzetterij en drukkerij.

stimio

Congresorganisatie - Tekstschrijven - PR-adviezen - Zet- en drukwerk - Vormgeving - Fotografie
Stimio b.v., Den Bommel 2a, 4194 TZ Meteren, Telefoon 03456-9844, Telefax 03456-9825.

Studiereizen naar Marokko

Fatima Dahraji en Willemien Jacops organiseren in juni en oktober twee studiereizen naar Marokko. Fatima werkt als arbeidsconsulente bij een Minderhedenwinkel en Willemien begeleidt al ruim drie jaar rondreizen in Marokko. Voorheen was zij werkzaam in het sociaal cultureel werk.

De studiereizen zijn bedoeld voor mensen die beroepsmatig of vanuit een opleiding, stage of anderszins te maken hebben met Marokkaanse migranten in Nederland. Centraal staat een zo uitgebreid mogelijke kennismaking met de Marokkaanse samenleving in al zijn facetten. De deelnemers worden als het ware ondergedompeld in de Marokkaanse cultuur. Het is de bedoeling om vanuit een betere kennis van en inzicht in de culturele achtergronden van de Marokkaanse samenleving te komen tot een beter begrip van de situatie van de in Nederland wonende Marokkanen. De reis richt zich met name op de aspecten wonen, werken, onderwijs, gezondheidszorg, sociale verbanden en religie.

Het gaat om 12-daagse reizen in relatief kleine groepen (minimaal 10, maximaal 15 deelnemers). In een voorbereidingsbijeenkomst worden de wensen van de deelnemers ten aanzien van het programma geïnventariseerd. Aanvullingen op het programma worden, indien organisatorisch haalbaar, zoveel mogelijk gehonoreerd.

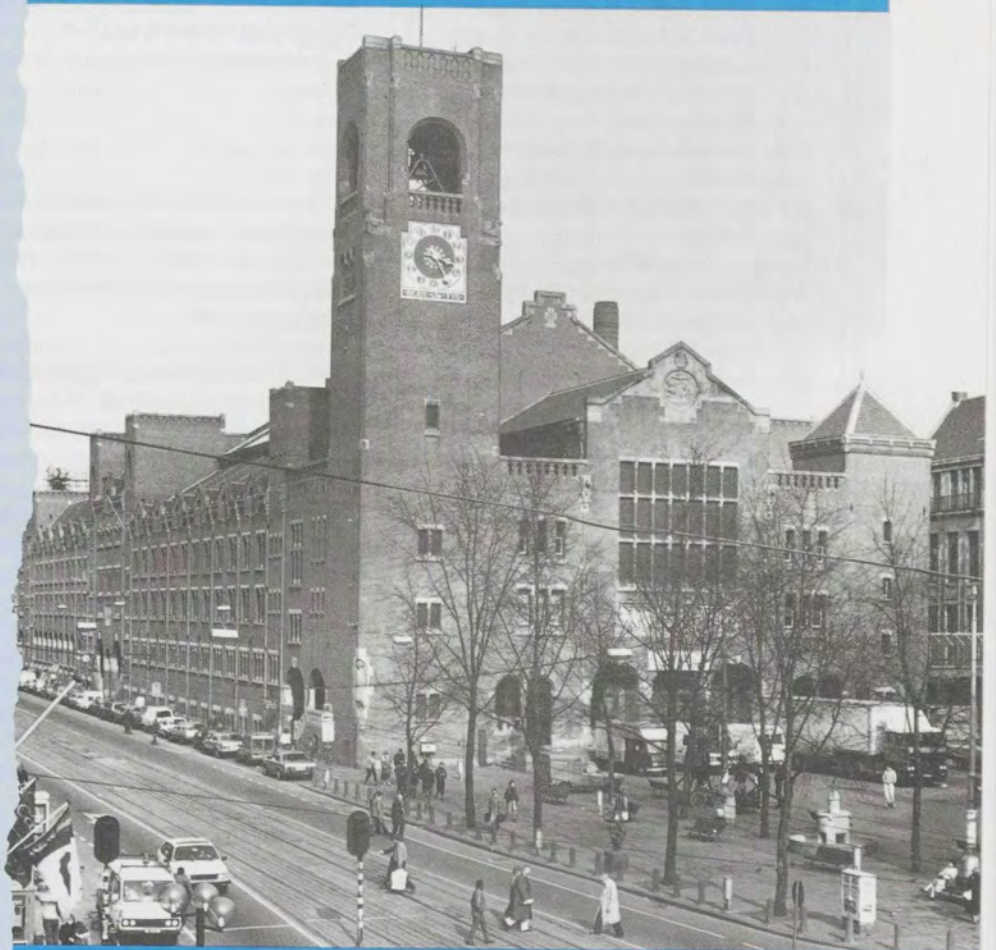
Voor meer informatie kan men terecht bij Willemien Jacops, tel. 020-6247726 ('s avonds en in het weekend) en bij Fatima Dahraji, tel. 073-122389 ('s avonds en in het weekend). Correspondentieadres: Studiereizen Marokko, 2e Leliedwarsstraat 2 III, 1015 TC Amsterdam. ■

Juni 1991, 10e jaargang Nummer 95

Mededelingen opbouwwerk

Conferentieverslag
Samenlevings-
opbouw
&
Samenlevings-
vraagstukken

thema